

13

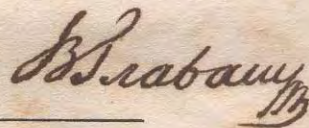
СРПСКЕ НАРОДНЕ

ПРИПОВИЈЕТКЕ

СКУПИО ИХ И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАѢИЋ.

Mit Vorbehalt des Uebersetzungs-Rechtes.

У ВУКУ

У ШТАМПАРИЈИ ЈЕРМЕНСКОГА МОНАСТИРА

1853.

Садржај:

- [Вуков оглас за "Српске народне приповетке", 1853](#)
- [Писмо Јакову Гриму](#)
- [Предговор.](#)
- [Српске народне приповијетке:](#)
 1. [Међедовић.](#)
 2. [Чардак ни на небу ни на земљи.](#)
 3. [Немушти језик.](#)
 4. [Златна јабука и девет пауница](#)
 5. [Стојша и Младен.](#)
 6. [Ђаво и његов шегрт.](#)
 7. [Права се мука не да сакрити.](#)
 8. [Аждаја и царев син.](#)
 9. [Змија младожења.](#)
 10. [Опет змија младожења.](#)
 11. [Коме Бог помаже, нико му наудити не може.](#)
 12. [Златоруни ован.](#)
 13. [Усуд.](#)
 14. [Ко мање иште, више му се даје.](#)
 15. [Милостива снаха и немилостива свекрва.](#)
 16. [Правда и кривда.](#)
 17. [Очина заклетва.](#)

18. [За што у људи није табан раван?](#)
19. [Ђавоља маштанија и Божја сила.](#)
20. [Побратимски дарови.](#)
21. [Калуђер и четири грјешника.](#)
22. [Копане блага.](#)
23. [Лијепе хаљине много којешта учине.](#)
24. [Дјевојка бржа од коња.](#)
25. [Дјевојка цара надмудрила.](#)
26. [Чудновата тица.](#)
27. [Црно јагње.](#)
28. [Царева кћи овца.](#)
29. [Три јегуље.](#)
30. [Чудотворни нож.](#)
31. [Чудновата длака.](#)
32. [Пепељуга.](#)
33. [Зла маћеха.](#)
34. [Маћеха и пасторка.](#)
35. [Опет маћеха и пасторка.](#)
36. [Како су радиле онако су и прошле.](#)
37. [Зла жена.](#)
38. [Дивљан](#)
39. [У цара Тројана козје уши.](#)
40. [Цар Дукљан.](#)
41. [Ђевојка, удовица и пуштеница.](#)
42. [Једна гобела у као а друга из кала.](#)
43. [Соломуна проклела мати.](#)
44. [Лаж за опкладу.](#)
45. [Краљ и чобанин.](#)
46. [Ко умије, њему двије.](#)
47. [Два новца.](#)
48. [Међед, свиња и лисица.](#)
49. [Лисица се осветила вуку.](#)

Вуков оглас за "Српске народне приповетке" 1853

Опростивши се рјечника, не дангубећи ни мало рад сам се трудити еда бих јоште што од смрти уграбио и на свијет издао. И тако ево најприје нашијех народнијех приповиједака, за које мислим да ће у своме роду бити тако знатне као што су народне пјесме у своме. Као што су пјесме углед језика наше народне поезије, тако ће ове приповијетке бити углед народнога језика у прози. Као што сам пјесме штампао у различнијем нарјечијама, како сам коју гдје добио, тако ће бити наштампане и ове приповијетке: биће их из Бачке, из Сријема, из Србије, из Херцеговине, из Боке Которске и т. д. Књига ће ова особито бити за младеж и мушку

и женску, а и стари људи и жене читаће је с великом радости како ради чистога народног језика тако и ради народнијех мисли у овој струци умотворине народа нашега. Књига ће ова бити око петнаест табака велика, и цијена јој је за пренумеранте двије цванцике и по у сребру, или једна форинта у новцима од хартије који данас овдје иду мјесто сребра, а за пренумеранте из Русије једна рубља у сребру (съ пересылкою). Пошто књига изиђе на свијет, биће јој цијена у сребру три цванцике, а у хартији једна форинта и дванаест крајцара или три форинте у шајну. Новци се не ишту напријед, него само имена од пренумеранта за које су скупитељи увјерени да ће књигу одмах платити кад је приме. За скупљање пренумеранта особито молим ону господу који су ми купили пренумеранте на рјечник. Вријеме пренумерације трајаће до свршетка мјесеца Јунија. Из Србије опет ће најбоље бити да се имена од пренумеранта пошаљу у Биоград Г. Јовану Гавриловићу, начелнику у попечитељству финансије, а из осталијех мјеста на мене, додавши на писму auf der Landstrasse, am Neumarkt Nr. 517 in Wien. Господи скупитељима даће се по обичају једанаеста књига на дар.

Мјесто овијех приповиједака мислио сам сад штампати обичаје, или управо рећи живот народа нашега, али сам ово за сад одгодио, да бих које љетос у Србији које преко пријатеља својијех из другијех крајева о томе још којешта дознао, тако ће ово, ако Бог да здравље, бити прва књига моја послѣ приповиједака. У овој ће књизи бити гдјекоје ствари из рјечника у ред намјештене и многијем којечим новијем чега у рјечнику нема, састављене и потпуњене.

У Бечу о Сретенију 1852.

Вук Стеф. Карацић

Јакову Гриму

Славноме Нијемцу Јакову Гриму

Предраги и многопоштовани пријатељу

Ви сте с покојнијем Копитаром највише учинили те су се Српске народне пјесме на славу народа Српскога тако разгласиле по свој Европи и по осталоме ученом свијету. Осим тога Ви сте мене још од 1823 године, како сам имао срећу у Каслу с Вама се видјети и познати, једнако наговарали и опомињали да наштампам што и Српскијех народнијех приповиједака: ево Вам овом књижицом испуњујем ту жељу. Ја сам увјерен да књижица ова никоме не ће бити милија него Вама; за то сам се и усудио украсити је Вашијем славнијем именом. За мене ће бити особита радост и срећа, ако Ви нађете да су и ове приповијетке, према пјесмама, достојне народа Српскога.

У Бечу о Мученицима 1853.

Ваш захвални пријатељ

Вук Стеф. Караџић

Предговор.

Године 1821 ја сам у Давидовићевијем новинама наштампао неколико нашијех народнијех приповиједака и загонетака, уз које сам ово казао:

"Ја сам прије неколике године дана хтио да издам малу књижицу народнијех Српскијех приповиједака и загонетака, н био сам им овај предговор написао:"

..Нека родољубиви Мушицки лети за Пиндаром и за Хорацијем, нека се дружи и пореди с Рамлером, с Клопштоком. с Державином и с Дмитријевим; нека дубоко замишљени Соларић истражује и доказује какијем су језиком говорили земљаци и врсници Рема и Ромула; коме Србину Српски језик не ваља, нека га поправља по своме укусу, и нови нека гради; "Не завидим, на част сваком своје;" а ја ћу само готово да скупљам оно што је народ Српски већ измислио."

"Колико се овај посао чини ласан толико је и још више широк и дугачак. Читав човјечиј вијек требао би једноме безбрижном човјеку да скупим све наше народне пјесме, приповијетке, приповијести, загонетке, обичаје и ријечи). И кад би се мислило на свршетак, не би још ни чему томе било ни почетка, али почињач мисли: само нека се почне, па ће свагда бити лакше додати и наставити него ли што изнова почети и начинити. А оваке народности треба купити док се нијесу просвјештенијем и новијем модама загушиле и искоријениле."

"Пјесме, загонетке и приповијести, то је готова народна књижевност, којој ништа више не треба него је вјерно, чисто и непоковарено скупити; али у писању приповиједака већ треба, мислити и ријечи намјештати (али опет не по своме укусу него по својству Српскога језика), да не би ни с једне стране било претјерано, него да би могао и учен читати и прост слушати; а ја сам казао у предговору к Српском рјечнику како је то за мене тешко! Па још видим да и поред све муке и труда опет остају погрјешке! У томе нека ме правда Доситије, који је у овакој струци писања готово последије тридесет година поправио своју једну погрјешку, па још није погодио како би требало)".

Ово је казано онда, а сад уз ову књижицу ваља казати јоште што.

Приповијетка у народу нашем, особито по јужнијем крајевима, највише се зове прича, као што се говори и причати мјесто

приповиједати, а гдјешто и гатка.

Наше народне приче или приповијетке готово се могу раздијелити на мушке и на женске, као и пјесме. Женске су приповијетке оне у којима се приповиједају којекаква чудеса што не може бити (и по свој прилици само ће за њих бити ријеч гатка [...]); а мушке су оне у којима нема чудеса, него оно што се приповиједа рекао би човјек да је заиста могло бити. Многе су мушке приповијетке смијешне и шаљиве. Мушке приповијетке опет би се могле раздијелити на дугачке и на кратке. По овоме правилу мушке су приповијетке у овој књижици по броју ове: 25. (Дјевојка цара надмудрила), 41. (Ђевојка, удовица и пуштеница), 42. (Једна гобела у као а друга из кала), 44. (Лаж за опкладу), 45. (Краљ и чобанин), 46. (Ко умије, њему двије), 47. (Два новца), 48. (Све, све, али занат), а остале су све женске. Као што има пјесама за које се управо не може казати или су женске или јуначке, тако има и приповиједака које су између женскијех и мушкијех.

Приповијетку овдје 1. (Међедовић) и 49. (Међед, свиња и лисица) ја сам слушао од Тешана Подруговића, пак сам их послѣ писао како сам их упамтио; 18. (За што у људи није табан раван?), 32. (Пепељуга), 37. (Зла жена), 41. (Ђевојка, удовица и пуштеница), 42. (Једна гобела у као а друга из кала), 43. (Соломуна проклела мати), 44. (Лаж за опкладу) и 48. (Све, све, али занат) слушао сам још у Тршићу, пак сам их послѣ писао како сам се опомињао, а 47. (Два новца) слушао сам у Новом саду од једног просјака, пак сам је послѣ писао; 2. (Чардак, ни на небу ни на земљи) написао ми је у Берлину 1844 године кнез Михаило М. Обреновић, као што је он слушао у дјетињству од својијех дадиља; 3. (Немушти језик), 4. (Златна јабука и девет пауница), 5. (Стојша и Младен), 6. (Ђаво и његов шегрт), 7. (Права се мука не да сакрити), 8. (Аждаја и царев син), 14. (Ко мање иште више му се даје) и 39. (У цара Тројана козје уши) приповиједао ми је и писао 1829 године у Земунскоме лазарету Грујо Механџић из Сентомаша; 16. (Правда и кривда), 19. (Ђавоља маштанија и Божја сила), 20. (Побратимски дарови), 21. (Калуђер и четири грјешника), 22. (Копане блага), 23. (Лијепе хаљине много којешта учине), 24. (Дјевојка бржа од коља), 26. (Чудновата тица), 27. (Црно јагње), 28. (Царева кћи овца), 29. (Три јегуље), 30. (Чудотворни нож), 31. (Чудновата длака), 33. (Зла маћеха) и 40. (Цар Дукљан) послао ми је из Боке Г. Вук Врчевић; 25. (Дјевојка цара надмудрила) и 38. (Дивљан) послао ми је Г. поп Вук Поповић из Рисна; 45 (Краљ и чобанин) и 46. (Ко умије, њему двије) писало ми је 1835 године по наредби поменутога попа Вука у Рисну једно ђаче из Српске школе; 11. (Коме Бог помаже, нико му наудити не може), 12. (Златоруни ован), 17. (Очина заклетва) и 35. (Опет маћеха и пасторка) послао ми је Лазар Марјановић, који је био Грчки учитељ у Земуну; 50. (Лисица се осветила вуку) дао ми је написану Г. Дамјан Груборовић, свештеник из Хрватске из села Љубине (на сухој међи у II банској регементи); 15. (Милостива снаха и немилостива свекрва), 34 (Маћеха и пасторка) и 36. (Како су радиле онако су и прошле) послала ми је госпођица Милица Стојадиновића из Врдника; 9. (Змија младожења) и 10. (Опет змија младожења) послао ми је Земунски учитељ Г.

Димитрије Чобић; као што је ова посљедња, оваку ми је од прилике послала и госпођица Милица Стојадиновића, а и Г. Василије Јовановић кад је био учитељ у Земуну дао ми је једну написану; 13. (Усуд) написао ми је поменути Грујо Механџић, а и Лазар Марјановић послао је једну од прилике оваку.

Као што се пјесме по народу различно пјевају тако се и приповијетке различно приповиједају: ја сам пепељугу имао написану и од госпођице Милице Стојадиновића и од Г. Чобића, али је овдје наштампана онако као што сам је ја у дјетињству слушао. Приповијетка је ова наштампана и у Љетопису у I. ч. од године 1842 с потписом на крају I. С. (Јован Суботић), и ова се од моје највише по том разликује што у њој о крави нема ни спомена.

Г. Атанасије Николић наштампao је у Биограду 1842 и 1843 године двије књижице: "народне Србске приповедке", али штета што језик у овијем приповијеткама нити је чист народни нити је језик нашијех народнијех приповиједака, него у њима има и граматичнијех погрјешака у нашем народном језику [...] и ријечи којијех у нашем народном језику нема [...], тако да би човјек на много мјеста могао рећи да су приповијетке ове превођене с Њемачког језика. – Познато је да је Г. Ђорђије К. Стефановић још прије неколико година скупио подоста нашијех народнијех приповиједака и послао их Матици Српској да их она наштампa, а она их предала некоме да их поправи, пак тако остало и до данас, само је од њих наштампана једна у III ч. Љетописа за годину 1846. "Сынъ царевъ и три лабуда".

Ја имам још за једну оваку књижицу нашијех народнијех приповиједака, али би ми било врло мило кад би ми још коју ко послао, особито из Херцеговине и из Босне и из старе Србије; само молим свакога који би их писао да он не поправља ништа, него да пише управо онако као што му их ко успривиједа, па гдје буде потребно да се која ријеч премјести или дода или изостави, то ћу ја чинити, као што сам радио и у овима свима које сам написане добио

У Бечу о Мученицима 1852.

В. С. К.

Српске народне приповијетке

1. Међедовић.

У некакоме селу пођу жене у планину да траже дивљега броћа, и тако

врљајући по планини једна од њих зађе и дође пред једну пећину из које изиђе међед те је ухвати и одведе унутра; и онђе живећи с њоме, жена затрудни и роди мушко дијете. Пошто дијете мало поодрасте, жена се некако украде и утече у село кући својој. Међед је једнако којешта доносио и дијете хранио, као му прије и матер. Кад дијете нарасте повелико, оно навали да иде из пећине у свијет. Међед га стане од тога одвраћати говорећи му да је он још млад и нејак, а у свијету има злијех звјерова који се зову људи, пак ће га убити. И тако се дијете мало поумири и остане у пећини. Послије некога времена дијете опет навали да иде у свијет, и кад га међед друкчије није могао одвратити, а он га изведе пред пећину под једну букву, па му рече: "Ако ту букву можеш ишчупати из земље, онда ћу те пустити да идеш у свијет, ако ли не можеш, још ваља да сједиш код мене." Дијете спопадне букву, па повуци тамо повуци амо, али не може да је ишчупа; онда се опет врати с оцем у пећину. Кад послвије некога времена дијете опет навали да иде у свијет, међед га изведе пред пећину и каже му да огледа може ли сад ишчупати букву из земље. Дијете букву спопадне и ишчупа. Међед му онда рече да јој окреше гране, па приметивши је на раме као кијачу да иде у свијет. Дијете послуша оца, и идући тако по свијету, дође у једно поље где су се неколике стотине плугова биле састале те орали спахији. Кад дође к ратарима, запита их еда би имали што да му даду за јело. Они му одговоре да причека мало, сад ће се њима донијети ручак, па ће ручају они онолики, ручаће и он. Док су они још то говорили, а то се помоле кола и коњи и мазге и магарци с ручком. Кад се ручак донесе, Међедовић рече да ће он то све сам појести. Ратари се зачуде и реку му како ће он појести толико јело што је донесено за толико стотина људи! Он опет рече да хоће, и оклади се с њима: ако не поједе да им да своју кијачу. ако ли поједе да они њему даду све што је гвоздено на њиховијем плуговима. Ручак се постави, и Међедовић се наклопи те поједе све, и још да је било. Онда му они скупе с плугова све што је гвоздено на једну гомилу, а он усуче неколике брезе, па све повеже и натакне на своју кијачу па приметивши је на раме отиде к некакоме ковачу и рече му да му од онога гвожђа скује буздован на ону кијачу. Ковач се прими тога посла, али му се учини да је гвожђа много, па га сакрије готово пола, а од осталог буздован слупа којекako. Међедовићу се учини буздован мали према оноликоме гвожђу, а и оно што га је да није начињен као што би требало. За то кад буздован насаде на кијачу, Међедовић да би га огледао јели добар, баци га у небо пак се подањ начетвороножи, те га дочека у леђа. Буздован несрећом ковачевом прсне, онда Међедовић размахне кијачом те ковача убије, па отиде у његову кућу и нађе све сакривено гвожђе; и однесе га са онијем комадима од буздована другоме ковачу, и каже му да му скује буздован на кијачу, али му рече да се не шали него од свега гвожђа добар буздован да скује, ако није рад проћи као и онај прије што га је ковао. Ковач чувши још прије шта је било од онога ковача, скупи све своје момке, па оно све гвожђе саставе уједно и скују буздован врло добар колико се игда могло. Кад насаде буздован на кијачу, Међедовић опет да би га огледао, баци га у небо, и начетвороножи се подањ, али се буздован не разбије него одскочи од леђа..... Исправивши се Међедовић рекне: "Сад је буздован добар," па га приметне на раме и пође даље.

Идући тако нађе у пољу једнога чоека ђе је упрегао у ралицу два вола те оре, и дошавши к њему запита га еда ли има што зајело. Човек му одговори: "Сад ће моја кћи донијети мени ручак, пак ћемо подијелити што је Бог дао." Међедовић му стане казивати како је он појео све што је било приправљено за неколико стотима ратара, "а шта ће сад у једноме ручку бити мени, шта ли ће теби?" У томе ето ти ђевојке с ручком. Како ђевојка ручак постави, Међедовић се одмах рукомхвати да једе, а човек му не дадне него му рече: "Не! док се не прекрстиш овако као и ја." Међедовић гладан не имајући куд камо прекрсти се, па онда почну јести, и наједу се обојица и још им претече. Међедовић гледајући у ручконошу, која је била крупна и здрава и лијепа ђевојка омили му, и рече оцу њезину: "Хоћеш ли ми дати ову своју кћер да се женим њоме?" Чоек му одговори: "Ја бих ти је радо дао, али сам је обрекао Брку." Међедовић на то рекне: "Бре шта марим ја за Брка? Ја ћу Брка овијем буздованом." А чоек му рекне: "Бе и Брко је неки; сад ћеш га виђети." У томе стане хука сједне стране, док се иза брда помоли један брк и у њему триста и шездесет и пет тичијих гнијезда. Мало по мало помоли се и други брк; ето и Брка. Како дође к њима а он легне ничице ђевојци главом на крило, и рече јој да га побиште. Ђевојка га стане бискати, а Међедовић уставши полагаано, распали својијем буздованом Брка у главу; а Брко прстом на оно мјесто говорећи ђевојци: „Ето овђе ме нешто уједе"; а Међедовић опет буздованом на друго мјесто, а Брко опет прстом на оно мјесто: "Ево овђе ме опет нешто уједе." Кад га удари трећи пут, Брко се опет пипне онђе и срдито повиче: "Та зар си слијепа? Ево овђе ме нешто коље." Онда му ђевојка каже: "Не коље тебе ту ништа, него те ево чоек бије." Кад Брко то чује, он се тргне и скочи на ноге, а Међедовић већ бацио свој буздован па бјежи преко поља, а Брко се натури за њим. Међедовић полакши поизмакне пред Брком, али Брко никако не ће да га се махне. Међедовић бјежећи тако дође на једну воду, и нађе код ње људе на гумну ђе вију шемшу, и повиче им: "Помагајте, браћо, за Бога! ево ме ћера Брко. Шта ћу сад? како ћу пријећи преко ове воде?" А један од онијех људи пружи му лопату говорећи: "Сједи на лопату да те пребацим." Међедовић сједне на лопату, а чоек размахне њоме и пребаци га на другу страну, а он бјежи даље. Мало за тијем ето ти па гумно и Брка, па запита људе: "Прође ли овуда таки и таки чоек?" А они му кажу да прође. Брко их запита: "Како пријеђе преко ове воде?" А они му одговоре: "Прескочи." Онда се Брко залети, па хоп! преко воде на другу страну, па поћерај за Међедовићем. Међедовић бјежећи уз једно брдо врло сустане, а кад изиђе на брдо, нађе чоека на узораној њиви који је у торби о врату имао сјеме, па по један пут заграби шаком те сије, а по други у уста те једе; овоме човеку повиче он: "Помагај, брате, за Бога! ћера ме Брко, и ево га сад ће ме стићи! Него што ћу чинити? Сакриј ме ђе!" А чоек одговори: "Богме Брко није шала. Али не знам ђе ћу ге сакрити; него ходи овђе у моју торбу у сјеме." И тако га узме у торбу. Кад Брко по том дође, и запита га за Међедовића, он му каже да је он одавно онуда прошао, и до сад Бог зна куд је отишао. Онда се Брко врати натраг. Чоек онај сијући жито заборава за Међедовића, и узме га један пут са житом у шаку, те метне у уста. Међедовић се поплаши да га не прогута, те по устима овамо онамо док срећом нађе Један крњав зуб,

те се у њему устави и прићути. Кад сијач у вече дође кући, он повиче на снахе: "Дајдете, ђецо, оне моје зубне чачкалице, нешто ме жуља у ономе моме поквареном зубу." Снахе донесу два велика гвоздена ражња, па пошто он зине, подувре једна с једне друга с друге стране, док Међедовић искочи из зуба. Онда га се сијач тек опомене, и рекне му: "А жље те сакрио! умало те нијесам прождерао!" Иза тога пошто вечерају и стану се о свачему разговарати, запита Међедовић домаћина шта му је било ономе зубу, те је онако мимо све остале покварен. А домаћин му стане овако приповиједати: "Једном пођемо нас десетак су тридесет коња у Дубровник по со. Идући тако нађемо једну ђевојку код оваца, па нас запита куда ћемо, а ми јој кажемо да идемо у Дубровник по со; а она рече: ""Шта да се мучите тако далеко? Ево има у мојој плетавачи нешто соли што је претекло кад сам мрсила овце, мислим да ће вам свима бити доста."" И тако онђе погодивши се с њоме, она скине с руке своју плетивачу, а ми с коња своје вреће, па пуни и мјери, док напунимо вреће за све тридесет коња. Пошто се онђе с њоме намиримо, вратимо се натраг. Ово бијаше у јесен, и вријеме бјеше доста лијепо; али један дан пред ноћ кад бијасмо наврх Чемерна, нешто се наоблачи па окрене снијег са сјевером да се пометемо и ми и коњи. У том се још на већу нашу несрећу смркне са свијем, и тако тумарајући овамо онамо, док један од нас срећом набаса на једну пећину и повиче: ""Овамоте браћо! Ево сухоте!"" Онда ми један по један овамо, док сви уђемо и уведемо све тридесетеро коња, па коње растоваримо и наложимо ватру, те преноћимо као у кући. Кад сјутрадан сване, а то имаш шта виђети: ми сви у једној људској глави која стајаше између некакијех винограда. Док се ми томе још чуђасмо и коње товарасмо, не лези враже! ето ти пудара од онијех винограда, па узме ону главу с нама те метне у праћу, па окренувши је неколика пута себи изнад главе, баца је преко винограда да плаши чворке, и кад паднемо на једноме брду онда ја покварим овај зуб." – И на част вам лаж.

2

Чардак ни на небу ни на земљи.

Био један цар, па имао три сина и једну кћер, коју је у кафезу хранио и чувао као очи у глави. Кад ђевојка одрасте, једно вече замоли се оцу своме да јој допусти да изиђе с браћом мало пред двор у шетњу, и отац јој допусти. Али тек што изиђе пред двор, у један мах долети из неба змај шчепа ђевојку између браће и однесе је у облаке. Браћа отрче брже боље к оцу и кажу му шта је било, и реку да би они ради своју сестру потражити. Отац им допусти да иду да је траже, и да им свакоме по коња и остало што треба за пут, и тако они отиду. По дугоме путовању наиђу на један чардак, који нити је на небу ни на земљи. Дошавши онђе, помисле да не ће у ономе чардаку бити њихова сестра, па се одмах стану договарати како би се уњ попели, и последије дугога промишљавања и договора, договоре се да један од њих свога коња закоље, и од коже коњске да окроје опуту, па притврдивши један крај од ње за стријелу, да пусте одоздо стријелу из лука да се добро за

чардак прихвати, како би се уз њу пети могли. Млађа два брата реку најстаријему да он свога коња закоље, али он не шћедне, па ни средњи не шћедне, онда најмлађи закоље свога, од коже његове окроји опуту, један крај од ње веже за стријелу, пак је пусти из лука у чардак. Кад дође да се пењу уз опуту, опет најстарији и средњи не шћедну се пети, него се попне најмлађи. Попевши се горе, стане ићи из једне собе у другу, и тако наиђе па једну собу у којој види своју сестру ће сједи а змај јој метнуо главу на крило па спава а она га биште. Она кад види брата својега, уплаши се и дочне га тихо молити да бјежи док се није змај пробудио, али он не шћедне, већ узме буздован, па размахне њиме и удари змаја у главу, а змај иза сна маши се руком на оно мјесто ће га је он ударио па рече ђевојци: "Баш овђе ме нешто уједе." Кад он то рекне, а царев га син још једном удари у главу, а змај опет рече ђевојци: "Опет ме нешто овђе уједе." Кад он и трећи пут замахне да га удари, онда му сестра руком покаже да га удари у живот, и он га удари онамо, и како га удари, змај остане на мјесту мртав, а царева га кћи стури с крила, па притрчи брату своме, те се с њиме пољуби, па онда узевши га за руку стане га водити кроз све собе. Најприје га уведе у једну собу у којој је био један вран коњ за јаслима привезан с цијелијем такумом од чистога сребра. По том га одведе у другу собу, у којој је за јаслима стајао бијел коњ с такумом од сухога злата. Најпослије га одведе и у трећу собу ће је за јаслима био кулатаст коњ и на њему такум драгијем камењем искићен. Кад прође те собе, онда га сестра одведе у једну собу у којој је ђевојка једна сједила за златнијем ђерђефом и златном жицом везла. Из те собе одведе га у другу у којој је друга ђевојка златне жице испредала. А најпослије уведе га у једну собу у којој је трећа ђевојка бисер низала, и: пред њом на златној тепсији од злата квочка с пилићима бисер кљуцала. Све ово обишавши и виђевши врати се натраг у ону собу ће је змај мртав лежао, па га извуче на поље и баци на земљу а браћа кад га виде, умало их грозница не ухвати. По том најмлађи брат спусти најприје сестру своју браћи, иа онда све три ђевојке сваку с њезинијем радом, једну за другом; спуштајући ђевојке браћи, сваку је намјењивао чија ће која бити а кад спусти трећу, и то ону с квочком и пилићима, он њу за себе намијени. Браћа његова завидећи му што је он био јунак те је сестру нашао и избавио, пресјеку опуту да он не би могао сићи, па онда нађу у пољу једно чобанче код оваца, и преобуку га и мјесто брата свога оцу поведу, а сестри својој и ђевојкама оштро запријете да никоме не казују шта су они учинили. Послије некога времена дозна најмлађи брат на чардаку да се браћа његова и оно чобанче онијем ђевојкама жене. Онај исти дан у који се најстарији брат вјенчавао, он узјаше на вранца, па баш кад су сватови из цркве излазили долети међу њих, те свога брата, младожењу, удари мало буздованом у леђа да се одмах с коња праметнуо, па онда одлети опет натраг у чардак. Кад дозна да му се средњи брат жени а он у оно исто вријеме кад су сватови из цркве ишли, долети на ђогату, те и средњега брата онако удари да се одмах с коња праметнуо, па између сватова опет одлети. На пошљетку дознавши да се чобанче његовом ђевојком жени, узјаше на кулаша, и долети у сватове баш кад су из цркве излазили, те младожењу буздованом удари у главу да је на мјесто мртав пао, а сватови онда ђипе да га ухвате, али он не шћедне ни бјежати, него

остане међу њима, па се покаже да је он најмлађи царев син а не оно чобанче, и да су га браћа из зависти оставила на ономе чардаку у коме је он сестру нашао и змаја убио, а то све засвједочи и сестра и оне ђевојке. Кад цар то чује, он се наљути на своја два старија сина и оћера их одмах од себе, а њега ожени ђевојком коју је себи изабрао и остави га наком себе да царује.

3. Немушти језик.

У некаква човека био један чобан који га је много година верно и поштено служио. Једном идући за овцама чује у шуми неку писку, а не знадијаше шта је. На тај глас отиде он у шуму да види шта је. Кад тамо, али се запожарило па у пожару змија пишти. Кад чобан то види, стане да гледа шта ће змија радити, јер се око ње са свију страна било запожарило, и пожар се Једнако к њој примицао. Онда змија повиче из пожара: "Чобане, за Бога, избави ме из ове ватре!" Онда јој чобан пружи свој штап преко ватре, а она по штапу изађе, па њему на руку, па по руци домили до врата и савије му се око врата. Кад чобан то види, нађе се у чуду, па рече змији: "Шта је то у зао час! ја тебе избавих а себе погубих." Змија му одговори: "Не бој се ништа, него ме носи кући моме оцу. Мој је отац змијињи цар." Онда јој се чобан стаче молити и изговарати да не може оставити својих оваца, а змија му рече: "Не брини се ни мало за овце; овцама не ће бити ништа; само хајде што брже." Онда чобан пође са змијом кроз шуму и најпосле дође на једну капију која је била од самих змија. Кад дођу ту, змија на врату чобанову звизне, а змије се све одмах расплету. Онда змија рече чобану: "Кад дођемо у двор к моме оцу, он ће теби давати штагод заиштеш: сребра, злата и камења драгога, али ти не узимај ништа, него ишти немушти језик. Он ће се дуго затезати, али ће ти најпосле опет дати." У томе пођу у двор к оцу, и отац плачући запита змију: "За Бога, синко! где си?" А она му каже све по реду како је био опколио пожар и како је чобан избавио. Онда цар змијињи рече чобану: "Шта ћеш да ти дам за то што си ми сина избавио?" Чобан одговори: "Ништа друго не ћу, него да ми даш немушти језик." А цар рече: "Није то за тебе, јер да ти то дам, па да коме кажеш, ти би одмах умро, него ишти друго штагод хоћеш даћу ти." На то му чобан одговори: "Ако ћеш ми што дати, дај ми немушти језик, ако ли ми то не даш, а ти с Богом остај! мени друго не треба ништа." Па пође да иде. Онда га цар врати натраг говорећи му: "Стани! ходи овамо, кад баш то хоћеш: Зини." Чобан зине, а змијињи му цар пљуне у уста, па му рече: "Сада ти пљуни мени у уста." Чобан му пљуне у уста, а змијињи цар опет чобанину. И тако три пута пљуну један другоме у уста, па му онда змијињи цар рече: "Сад имаш немушти језик. Иди с Богом, али за главу своју ником не казуј, јер ако кажеш коме год, одмах ћеш умрети." Чобан пође кроз шуму, и идући чујаше и разумеваше све што говоре тице и траве и све што је на свету. Кад дође к овцама и нађе их све на броју и на миру, леже мало да се одмори. Тек што легне, али долете два гаврана те падну

на једно дрво и почну се разговарати својим језиком говорећи: "Кад би знао овај чобан, овде где лежи оно црно шиљеже има у земљи пун подрум сребра и злата." Чобан кад чује то, отиде своме господару те му каже, а господар дотера кола па откопају врата од подрума и крену благо кући. Овај је господар био поштен човек па све благо даде чобану говорећи му: "Ево синко, ово је све твоје благо, то је теби Бог дао. Него ти начини себи кућу па се жени, те живи с отим благом." Чобан узме благо, начини кућу, и оженивши се стане живети, "и мало по мало изиђе он најбогатији човек – не само у ономе селу него у свој околини није га било. Имао је свога овчара, говедара, коњушара, свињара, многу имовину и велико богатство. Једном лицем на Божић рече он својој жени: "Спреси вина и ракије и свега што треба, па ћемо сутра ићи на салаш да носимо пастирима нека се и они провеселе." Жена га послуша и уради све како је заповедио. Кад сутрадан отиду на салаш, онда газда у вече каже свима пастирима: "Сад сви скупите се, па једите и пијте и веселите се, а ја ћу бити код стоке сву ноћ." И тако газда остаде и остане код стоке. Кад је било око поноћи, али курјаци заурлају, а пси залају: курјаци говоре својим језиком: "Можемо ли доћи да учинимо штету, па ће бити меса и вама?" А пси одговарају својим језиком: "Дођите да бисмо се и ми најели!" Али међу псима бијаше један матори пас који само још два зуба имадијаше у глави. Онај матори пас стане говорити курјацима: "Тамо њима то и то! Док су још ова два зуба мени у глави, не ћете ви учинити штете моме господару." А то газда све слуша и разуме што они говоре. Кад ујутру сване, онда газда заповеди да све псе потуку само онога маторога пса да оставе. Слуге стану говорити: "За Бога, господару, штета је!" А газда им одговори: "Што рекох то да учините." Па се оправи са женом кући, и пођу на коња: под њиме бијаше коњ, а под женом кобила. Идући тако човек измакне напред, а жена заостане. Онда коњ под човеком зарже: коњ вели кобили: "Хајде брже! што си остала!" А кобила одговара: "Е, ласно је теби: ти носиш једнога господара, а ја троје: носим газдарицу, и у њој дете, па у себи ждребе." На то се човек обазре и насмеје, а жена то опази, па брже ободу кобилу и стигне човека па га запита за што се насмеја. Он јој одговори: "Ни за што, само онако." Али жени не буде то доста него салети мужа да јој каже за што се насмејао. Он се стане бранити: "Прођи ме се, жено, Бог с тобом! што ти је? не знам ни сам." Али што се он више брањаше, она све више наваљиваше на њ да јој каже за што се насмејао. Најпосле јој човек рече: "Ако ти кажем, ја ћу одмах умрети." Она опет ни за то не марећи једнако навали говорећи да друкчије не може бити него да јој каже. У том дођу кући. Одседнувши с коња, човек одмах наручи мртвачки сандук и кад буде готов, метне га пред кућу па каже жени: "Ево сад ћу лећи у сандук па да ти кажем за што сам се насмејао; али како ти кажем, одмах ћу умрети." И тако легне у сандук, па још један пут обазре се око себе, кад али онај матори пас дошао од стоке и сео му чело главе па плаче. Човек опазивши то рече жени: "Донеси један комад хлеба те подај томе псу." Жена донесе комад хлеба и баци пред пса, али пас не ће ни да гледи, а петао дође и стане кљувати у комад; онда пас рече петлу: "Несрећо несита! теби је до јела, а видиш где газда хоће да умре!" А петао му одговори: "Па нек умре кад је луд. У мене има сто жена, па их свабим све на једно зрно проје кад

где нађем, а кад оне дођу, ја га прождерем; ако ли се која стаде срдити, ја је одмах кљуном; а он није вредан једну да умири." Кад то човек чује, он устане из сандука, па узме батину и дозове жену у собу: "Ходи жено да ти кажем." Па све батином по њој: "Ето то је, жено! Ето то је, жено!" И тако се жена смири и никад га више не запита да јој каже за што се смејао.

4.

Златна јабука и девет пауница

Био један цар па имао три сина и пред двором златну јабуку која за једну ноћ и уцвета и узре и неко је обере, а никако се није могло дознати ко. Једном стане се цар разговарати са својим синовима: "Куд се то дева род с наше јабуке!" На то ће рећи најстарији син: "Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је то бере." И кад се смркне, он отиде под јабуку па легне под њом да је чува, али кад јабуке већ почну зрети, он заспи, па кад се у зору пробуди, а то јабука обрана. Онда он отиде к оцу и каже му све по истини. Тада се понуди други син да чува јабуку, али и он прође као и онај: заспи под јабуком, па кад се у зору пробуди, а то јабука обрана. Сад дође ред на најмлађег сина да и он чува јабуку; он се оправи, дође под јабуку и намести кревет под њом, па легне спавати. Кад буде испред поноћи, он се пробуди па погледа на јабуку, а јабука већ почела зрети, сав се двор сјаје од ње. У тај час долети девет златних пауница, осам падну на јабуку а девета њему у кревет, како падне на кревет, створи се девојка да је није било лепше у свему царству. Тако су се њих двоје грлили и љубили до после поноћи. Па онда девојка устане, и захвали му на јабукама, а он је стане молити да му остави барем једну; а она му остави две: једну њему а другу да однесе своје оцу. Девојка се по том опет претвори у пауницу и одлети са осталима. Кад у јутру дан осване, устане царев син па однесе оцу оне обадве јабуке. Оцу буде то врло мило, и похвали најмлађег сина. Кад буде опет у вече, најмлађи царев син опет се намести као и пре да чува јабуку, и сачува је опет онако, и сутрадан опет донесе оцу две златне јабуке. Пошто је тако неколико ноћи једнако радио, онда му браћа почну злобити, што они нису могли јабуке сачувати, а он је сваку ноћ сачува. У томе се још нађе некака проклета бабетина која им се обећа да ће ухватити и дознати како он јабуку сачува. Кад буде у вече, та се баба прикраде под јабуку, па се подвуче под кревет и онде се притаји. После дође и најмлађи царев син, те легне као и пре. Кад буде око поноћи, али ето ти девет пауница, осам падну на јабуку, а девета њему у кревет па се претвори у девојку. Онда баба полагаано узме девојчину плетеницу, која је висила низ кревет, па је осече, а девојка одмах ћипи с кревета, створи се пауница па полети, а остале паунице с јабуке за њом, и тако их нестане. Онда ћипи и царев син па повиче: "Шта је то?" Кад тамо, али баба под креветом, он зграби бабу па је извуче испод кревета и сутрадан заповеди те је растргну коњма на реповима. Паунице више не дођу на јабуку, и за то је царев син једнако тужио и плакао. Најпоследње науми да иде у свет да тражи своју пауницу, и да се не враћа кући док је не нађе;

па онда отиде к оцу и каже му што је наумио. Отац га стане одвраћати и говорити му да се махне тога, него ће му он наћи другу девојку коју год хоће у своме царству. Али је то све било залуду, он се спреми и још с једним слугом пође у свет да тражи своју пауницу. Идући тако задуго по свету, дође један пут на једно језеро, и онде нађе једне велике и богате дворе, и у њима једну бабу, царицу, и једну девојку бабину кћер, па запита бабу: "За Бога, бако! еда ли ти што знаш за девет златних пауница?" А баба му стане казивати: "Е мој синко, знања за њих: оне долазе свако подне овде на ово језеро, те се купају; него се ти прођи пауница, већ ево ти моја кћи, красна девојка и толико благо, све ће теби остати." Али он једва чекајући да види паунице није хтео ни слушати што баба говори за своју кћер. Кад буде у јутру, царев син устане и оправи се на језеро да чека паунице, а баба поткупи слугу његова и да му један мешчић, којим се ватра пири, па му рече: "Видиш овај мешчић; кад изиђете на језеро, а ти му кришом само мало дуни за врат, па ће заспати те се не ће моћи с пауницама разговарати." Несретни слуга тако и учини: кад изиђу на језеро, он нађе згуду па своме господару дуне за врат из онога мешчића, а он сиромаш одмах заспи као мртав. Тек што он заспи, али ето ти девет пауница, како дођу, осам падну на језеро, а девета њему на коња, па га стане грлити и будити: "Устај храно! устај срце! устај душо!" А он ништа не зна као да је мртав. Паунице пошто се окупају, одлете све заједно. Онда се он одмах пробуди па запита слугу: "Шта је? јесу ли долазиле?" А слуга одговори да су долазиле и како су осам пале у језеро, а девета њему на коња, и како га је грлила и будила. Царев син сиромаш чујући то, да се убије. Кад буде други дан у јутру, он се опет оправи са слугом, седне на коња, па све поред језера шеће. Слуга опет нађе згуду те му дуне за врат из мешчића, а он одмах заспи као мртав. Тек што он заспи, али ето ти девет пауница: осам падну у језеро, а девета њему на коња па га стане грлити и будити: "Устај храно! устај срце! устај душо!" Али ништа не помаже: он спава као мртав. Онда она рече слузи: "Кажи господару своме: још сутра може нас овде дочекати, па нас више никад овде не ће видети." И тако опет одлете. Тек што оне одлете, пробуди се царев син па пита слугу: "Јесу ли долазиле?" А слуга му одговори: "Јесу и поручиле су ти да их још и сутра можеш овде дочекати, па више никад овде не ће доћи." Ови сиромаш кад то чује не зна шта ће од себе да ради: све чупа косу с главе од муке и жалости. Кад трећи дан осване, он се опет оправи на језеро, уседне на коња, па све покрај језера, али није хтео шетати, него све стане трчати да не би заспао. Али опет слуга некако нађе згуду те му дуне из мешчића за врат, а он одмах падне по коњу и заспи. Тек што он заспи, али ето ти девет пауница, како дођу, осам падну у језеро а девета њему на коња, па га стане будити и грлити: "Устај храно! устај срце! устај душо!" Али ништа не помаже: он спава као мртав. Онда рече пауница слузи: "Кад ти устане господар, кажи му нека смакне горњи клин на дољи, па ће ме онда наћи." С отим одлете све паунице. Како оне одлете, а царев се син пробуди, па запита слугу: "Јесу ли долазиле?" А слуга одговори: "Долазиле су, и она што је била пала теби на коња, рекла ми је да ти кажем да смакнеш горан клин на доњи, па ћеш је онда наћи." Како он то чује, истргне сабљу те осече слузи главу. После тога почне сам путовати по свету, и тако путујући за дуго, дође у једну

планину, и онде заноћи у једнога пустиника, па га запита не би ли му знао казати што за девет златних пауница. Пустиник му одговори: "Е мој синко! срећан си, сам те је Бог упутио куда треба. Одавде нема до њих више од по дана хода. Само ваља управо да идеш, па ћеш наћи једне велике вратнице, кад прођеш оне вратнице, држи десно, па ћеш доћи управо у њихов град, онде су њихови двори." Кад ујутру сване, царев син устане, оправе се, и захвали пустинику, па пође како му је казао. И тако путујући наиђе на велике вратнице, и прошавши их, одмах узме десно, и тако око подне угледа град где се бели, и врло се обрадује. Кад уђе у град, напита и двор златних пауница. Кад дође на врата, овде га заустави стража и запита ко је и од куда је, па пошто се он каже, отиду те јаве царици, а она како чује, као без душе дотрчи пред њега онако као девојка, па узевши се с њим по руке уведе га у дворе. Ту буде велика радост, и после неколико дана венчају се њих двоје, и он остане живети онде код ње. После некога времена пође царица у шетњу, а царев син остане у двору; царица му на поласку да кључеве од дванаест подрума, па му рече: "У све подруме можеш ићи, али у дванаести не иди ни по што, нити га отварај, не шали се главом!" С отим она отиде. Царев син оставши сам у двору, стане мислити у себи: "Шта би то било у дванаестом подруму!" Па онда стане отварати подруме све редом. Кад дође на дванаести, није изнајпре хтео отворати га, али га опет стане копати: шта би то било у томе подруму! па најпосле отвори и дванаести подрум, кад тамо, али насред подрума једно велико буре са гвозденим обручима одврањено па из њега изиђе глас: "За Бога брате! молим те! умрех од жеђи; дај ми чашу воде." Царев син узме чашу воде па успе у буре, али како је он успе, одмах пукне један обруч на бурету. За тим опет изађе глас из бурета: "За Бога, брате! умрех од жеђи; дај ми још једну чашу воде." Царев син опет успе чашу воде, а на бурету пукне још један обруч. По трећи пут изиђе глас из бурета: "За Бога, брате! умрех од жеђи; дај ми још једну чашу воде." Царев син успе још једну чашу воде, пукне обруч и трећи; онда се буре распадне, а змај излети из њега, па на путу ухвати царицу и однесе је. После дођу слушкиње и кажу царевоме сину шта је и како је, а он сиромаш од жалости није знао шта ће радити; најпосле науми опет да иде у свет да је тражи. И тако путујући по свету за дуго, дође на једну воду, па идући покрај оне воде опази у једној локви малу рибицу где се праћака. Рибица кад види царевог сина, стане му се молити: "По Богу да си ми брат! баци ме у воду; ја ћу теби једаред врло требовати, само узми од мене једну љуску, па кад ти затребам, само је прошири мало." Царев син дигне рибицу, узме од ње једну љуску, па рибицу баци у воду а љуску завије у мараму. После некога времена идући тако по свету нађе лисицу где се ухватила у гвозђа. Кад га лисица опази, рече му: "По Богу да си ми брат! пусти ме из ових гвозђа, ја ћу ти кадгод требати, само узми од мене једну длаку, па кад ти затребам, само је мало протри." Он узме од ње једну длаку па је пусти. Опет тако идући преко једне планине нађе курјака где се ухватио у гвозђа. И курјак кад га види, рече му: "По Богу да си ми брат! пусти ме, ја ћу теби бити у невољи, само узми од мене једну длаку, па кад ти затребам, само је мало протри." Он узме длаку од курјака па га пусти. Иза тога царев син опет дуго путујући сrete једнога човека, па га запита: "За Бога брате! еда ли си чуо кад од кога где су

двори змаја цара?" Овај га човек лепо упуту каже му и време у које ваља да је тамо. Онда му царев син захвали, па пође унапредак и једва једном дође у град змајев. Кад уђе у змајеве дворе, нађе своју љубу, и обоје се врло обрадују кад се састану, па се стану разговарати шта ће сад, како ће се избавити. Најпосле се договоре да беже. Брже боље спреме се на пут, седну на коње па бежи. Како они умакну из двора, а змај на коњу дође; кад уђе у двор, али царице нема; онда он стане говорити коњу: "Шта ћемо сад? или ћемо јести и пити или ћемо терати?" Коњ му одговори: "Једи и пиј, стићи ћемо их, не старај се." Кад змај руча, онда седне на коња па терај за њима, и за тили час их стигао. Како их стигне, царицу отме од царевог сина па му рече: "Ти иди с Богом, сад ти праштам за оно што си ми у подруму дао воде; али се више не враћај ако ти је живот мио." Он сиромаш пође мало, али не могавши срцу одолети, врати се натраг, па сутрадан опет у змајев двор, и нађе царицу а она седи сама у двору и сузе рони. Кад се наново видеше и састаше, почеше се опет разговарати како би побегли. Онда рече царев син њојзи: "Кад дође змај, питај ти њега где је добио онога коња, па ћеш ми казати, да и ја тражим онакога, не бисмо ли му како утекли." С отим отиде из двора. Кад змај дође кући, она му се стане умиљавати и превијати се око њега, и од свашта се с њиме разговарати; па му најпосле рече: "Ала имаш брза коња! Где га доби? тако ти Бога!" А он јој одговори: "Е где сам ја добио, онде не може свак добити. У тој и у тој планини има једна баба, па има дванаест коња за јаслама да не знаш који је од кога лепши. А има један у буџаку коњ као да је губав, тако се чини, али је он најбољи; он је брат мога коња, њега ко добије, може у небеса ићи. Али ко хоће да добије од бабе коња, ваља да служи у ње три дана: у бабе има једна кобила и ждребе, па ту кобилу и ждребе ваља чувати три ноћи, ко за три ноћи сачува кобилу и ждребе, баба му да коња да бира којег хоће. А ко се у бабе најми, па за три дана не сачува кобиле и ждребета, он је изгубио главу." Сутрадан кад змај отиде од куће, царев син дође, па му она каже све шта је чула од змаја. Онда он отиде у ону планину к баби, и дошавши к њој рече јој: "Помози Бог бако!" А она му прихвати Бога: "Бог ти помогао, синко; а које добро?" Он јој рече: "Рад бих у тебе служити." Онда му баба рече: "Добро синко. За три дана ако ми сачуваш кобилу, даћу ти коња кога год хоћеш; ако ли не сачуваш, узећу ти главу." Па га онда изведе на сред двора, око којег је био све колац до коца, и на свакоме коцу по људска глава, само на једноме није била, и овај је колац све једнако викао: "Дај баба главу." Баба му ово све покаже, па му рече: "Видиш, ови су сви били у мене у најму, па нису могли кобиле сачувати." Али се царев син од тога не поплаши, него остане код бабе да служи. Кад буде у вече уседне он на кобилу ла у поље а ждребе трчи уз кобилу." Тако је седео на кобили једнако, а кад буде око поноћи он задрема на кобили и заспи, а кад се пробуди, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и држи улар у рукама. Како то види, препадне се па скочи да тражи кобилу, и тако тражећи је удари на некаку воду. Кад је види, онда се сети оне рибице што је из локве у воду бацио, па извадивши из мараме ону њезину љуску, протре је мало међу прстима, а рибица му се у један пут јави из воде: "Шта је побратиме?" А он јој одговори: "Утекла ми бабина кобила, па не знам где је." А рибица му рече: "Ево је међу нама,

створила се риба а ждребе рибић; него удри уларом по води и реци: дура бабина кобила!" Онда он удари уларом по води говорећи: "Дура бабина кобила!" А она одмах постане кобила као што је и била и изиђе са ждребетом на обалу. Онда је он заулари и узјаше па кући, а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба њему да јести, а кобилу уведе у коњушницу, па све жарачем: "У рибе курво!" А кобила јој одговори: "Ја сам била у рибама, али су њему рибе пријатељи па ме проказаше." Онда опет баба: "А ти у лисице!" Кад буде пред ноћ, он уседне на кобилу, па у поље а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео једнако на кобили, а кад буде око поноћи, он задрема на кобили и заспи, а кад се прене, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и држи улар у рукама. Кад то види препадне се па скочи да тражи кобилу. Али му одмах падне на памет што је баба кобили говорила, па извади из мараме ону лисичју длаку, и протре је, а лисица у један пут те предањ: "Шта је побратиме?" А он одговори: "Утекла ми бабина кобила, па не знам где је." А лисица му одговори: "Ево је међу нама, створила се лисица а ждребе лисичић; него удри уларом о земљу па реци: дура бабина кобила!" Он онда удари уларом о земљу говорећи: "Дура бабина кобила!" а кобила постане кобила као што је и била и у један пут се са ждребетом обри пред њим. Онда је он заулари и узјаше па кући а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба му изнесе ручак, а кобилу одмах уведе у коњушницу, па све жарачем говорећи: "У лисице курво!" А она јој одговори: "Била сам у лисицама, али су лисице њему пријатељи, па ме проказаше." Онда опет баба: "А ти у курјак!" Кад буде пред ноћ, царев син уседне на кобилу па хајде у поље, а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео на кобили једнако, а кад буде око поноћи, он задрема и заспи на кобили, а кад се прене, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и улар држи у рукама. Кад то види, препадне се поскочи да тражи кобилу; али му одмах падне на памет што је баба кобили говорила, па извади из мараме курјачју длаку, и протре је, а курјак у један пут те предањ: "Шта је побратиме?" А он му рече: "Утекла ми бабина кобила, па не знам где је." А курјак му рече: "Ево је међу нама, створила се курјачица а ждребе курјачић; него удри уларом о земљу, па реци: дура бабина кобила!" Он онда удари уларом о земљу говорећи: "Дура бабина кобила!" а кобила постане кобила као што је и била и у један пут се са ждребетом обри пред њим. Онда је царев син заулари и узјаше па кући, а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба му да ручак, а кобилу уведе у коњушницу па све жарачем говорећи: "У курјака курво!" А кобила јој одговори: "Била сам у курјацима, али су курјаци њему пријатељи па ме проказаше." Онда баба изађе на поље а царев јој син рече: "Е баба, ја сам тебе служио поштено, сад ми дај што смо погодили." Баба му одговори: "Синко, што је погођено оно ваља да буде. Ето од дванаест коња бирај којег хоћеш." А он рече баби: "Та шта ћу бирати, дај ми онога из буцака, губавог, за мене нису лепи." Онда га баба стане одвраћати: "Како би ти узео онога губавог код таквих красних коња!" Али он једнако остане на своме говорећи: "Дај ти мени кога ја хоћу, тако је погођено." Баба не имајући куд камо, да му губавога коња, а он се онда с њом опрости па пође водећи коња на улару. Кад га одведе у једну шуму, отре га и уреди, а коњ сине као да му је златна длака. Онда он уседне на њега па га потрчи, а он полети баш као тица, и за тили час

донесе га пред змајеве дворе. Царев син како уђе унутра, одмах рече царици: "Спремај се што брже." И тако се брзо спреме, седну обоје на онога коња, па хајде с Богом путовати. После мало кад змај дође и види да царице нема, рекне своје коњу: "Шта ћемо сад? или ћемо јести и пити или ћемо терати?" А коњ му одговори: "Јео не јео, пио не пио, терао не терао, не ћеш га стићи." Кад то змај чује, одмах седне на коња па потерај. А њих двоје кад опази за собом змаја где их тера, препадну се, те стану нагонити коња да брже трчи, али им коњ одговори: "Не бојте се, не треба бежати." Кад један пут, али змај већ да их стигне, онда коњ под змајем повиче коњу под царевим сином и царицом: "За Бога брате, причекај ме, хоћу да цркнем тебе вијајући." А овај му одговори: "А што си луд те носиш ту алу. Ногама увретен, те њега о камен па хајде са мном." Кад то чује коњ под змајем, а он махне главом и снагом, а ногама увретен те змаја о камен; змај сав прсне на комаде, а коњ се с њима удружи. Онда царица уседне на овога коња, и тако отиду сретно у њезино царство и онде остану царујући до свога века.

5. Стојша и Младен.

Био један цар па имао три кћери, и једнако их држао у потаји да нису никад на поље излазиле. Кад нарасту за удају, пусти их отац први пут у коло. Али тек што се ухвате у коло, дуне некакав вихар и све три однесе. Цар се препадне кад види да их нестане, па брже пошаље слуге на све стране да их траже, а пошто се слуге врате и кажу да их нигде нису могле наћи, цар се разболи и од жалости умре. Иза цара остане царица трудна, и кад дође време да се бреме има, она роди мушко чедо, и надене му име Стојша. Кад Стојша мало поодрасте, он настане јунак да је мало онаких било. Кад му буде осамнаест; година, запита матер своју: "За Бога, мајко, како ти ниси више деце родила до само мене?" А она уздахне и заплаче се, али му не смедне казати да је имала три кћери па да их је нестало, бојећи се да не би Стојша тумарио у свет да их тражи; и тако да не би и њега изгубила. Али он кад види мајку где плаче, навали још већма и стане је заклињати да му каже што је. Онда му мата приповеди све по реду како је имала три кћери као три руже, и како их је нестало, и како су их тражили узалуд на све стране. Стојша кад саслуша матер своју, рече јој: "Немој плакати, мајко. Идем ја да их тражим." Мати кад то чује, удари се рукама у прси: "Куку мене кукавици! зар да мајка остане и без сина!" па га стане одвраћати и молити да не иде, казујући му како је то било давно и Бог зна јесу ли већ и живе. Али се он није дао одвратити, него јој рече: "Кажи ми, кад је мој отац био цар, где му је оружје што је пасао, где ли му је коњ што га је јахао." Онда мати видећи да се Стојша оканити не ће, рече му да му је отац кад је видео толику жалост, пустио коња у ергелу а оружје на таван бацио. Стојша одмах нађе на тавану оружје све прашно и зарђало, али га он лепо очисти и уреди те сине као ново ковано; па онда отиде у ергелу и нађе очина коња, па га доведе кући и уведе у подруме и стане га хранити и тимарити, те за месец дана оправи се коњ као кака тица, а

и онако је био крилат и змајевит. Кад се Стојша већ спреми да иде, рече матери: "Имаш ли, мајко, какав знак од мојих сестара да понесем: ако да Бог те их нађем, да би ми веровале да сам им брат?" Мати му плачући одговори: "Има, храно моја, три мараме што су оне својим рукама везле," па му изнесе мараме и да. Онда он пољуби мајку у руку, па уседне на коња и отиде у свет да тражи своје сестре. Идући тако по свету дуго времена, дође један пут под један велики град. Пред оним градом била је једна чесма с које је сав град носио воду. Стојша кад дође на ону чесму, напије се воде па легне мало у хлад да се одмори покривши се по лицу једном од оне три мараме да га мухе не би клале. У томе дође једна госпа по воду и опази Стојшу крај чесме у хладу. Како опази њега и мараму, а она уздахне, по том точећи воду једнако је уњ гледала, и пошто наточи воду никако није могла да се оданде отргне него је све уњ гледала. Стојша то опази па је запита: "Што је, снахо, што ме тако гледиш? Или давно ниси видела човека или се у што упознајеш?" А она му одговори: "Брате, познајем у тебе мараму што сам је својом руком везла." Онда Стојша устане па је запита откуда је и кога је рода, а она му каже да је царска кћи из тога и из тога града и да су биле њих три сестре па их вихар однео све три. Кад то чује Стојша одмах јој се покаже: "Ја сам твој брат. Можеш ли се сетити да је мати била трудна кад је вас вихор однео?" А она се одмах сети и бризне плакати па њему око врата: "Слатки брате! ми смо све три у змајевским рукама. Има њих три брата змаја, они су нас однели па нас држе сваки у своме двору." Онда се узму за руке, па у змајев двор; у двору сестра брата лепо дочека и угости, а кад буде пред ноћ, она му рече: "Брате, сад ће доћи љутит змај огњевити, све ватра из њега сила, рада бих те заклонити да те она сила не опали, ходи сакриј се." А Стојша јој одговори: "Сестро моја, кажи ти мени шта је његов оброк." Онда га сестра одведе у другу собу, кад тамо, али во печен, пећка хлеба и аков вина," ето то му је оброк" рече сестра, а Стојша кад то види, прекрсти ноге па све опуцка до мрве, па онда скочи на ноге и рече: "Аха, сестро, да бијаше још!" Кад Стојша тако вечера, рече му сестра: "Сад ће змај бацити буздован пред кућу да се зна да иде кући." Тек што она то рече, а буздован зајуи више куће, а Стојша брже истрчи пред кућу па му не дадне ни на земљу пасти него га дочека у руке па га завитла преко змаја чак на други хатар. Кад змај то види, зачуди се: "Каква то сила гони од мојега двора!" па се врати натраг и узме буздован па с њим кући. Кад дође пред двор, изиђе царева кћи предањ, а он се продере на њу: "Ко ти је у двору?" А она му одговори: "Мој брат". Змај је опет запита: "А шта је дошао?" А она му одговори: "Дошао да ме види." Онда змај срдито рече: "Бре није он дошао да те види, него да те води." Чујући Стојша из двора овај разговор изиђе и он пред змаја, а змај како га види стисне се на њега, а Стојша га дочека те се ухвате у коштац па се понеси. Један пут Стојша обори змаја и припуши га, па му рече: "Шта ћеш сад?" А змај му одговори: "Да си ти мени под коленима као ја теби, ја бих знао шта бих." А Стојша му рече: "Ја теби не ћу ништа," па га пусти. Онда га змај узме за руку, па га уведе у двор и учини весеље за недељу дана. Кад прође недеља дана, запита Стојша змаја за друга два зета, змаја огњевита, и змај га упути куда ће ићи док не нађе град, где су двори другога змаја, а онде рече му да ће чути за трећега. После тога оправи

се Стојша на пут, опрости се са сестром и зетом, па пође к другоме змају. Тако путујући дође под један град, и пред градом нађе једну чесму, с које је сав град воду носио. Стојша се онде напије воде па легне мало у хлад да се одмори покривши се по лицу једном од оне три мараме да га мухе не би клале. Мало време постоји, ал ето ти једне госпоје по воду; како угледа Стојшу и мараму, а она уздахне, по том точећи воду једнако је уњ гледала, и пошто наточи воду, никако није могла да се откине оданде него је све уњ гледала. Стојша то опази па је запита: "Што је, снахо, што ме тако гледиш? Или давно ниси видела човека или се у што упознајеш?" А она му одговори: "Брате, познајем у тебе мараму што сам је својом руком везла." Онда Стојша скочи на ноге па јој се одмах покаже да је њезин брат, и приповеди јој како је био и у друге сестре. А она кад види брата, бризне плакати, па њему око врата. После се узму за руке па у змајев двор; у двору сестра брата лепо дочека и угости, а кад буде пред ноћ, она му рече: "Брате, сад ће доћи љутит змај огњевити, све ватра из њега сипа, рада бих те заклонити да те оном силом не опали, ходи сакриј се." А Стојша јој одговори: "Сестро моја, кажи ти мени шта је његов оброк?" Она га онда одведе у другу собу, кад тамо, а то два вола печена, две пећке хлеба и два акова вина, "ето то му је оброк" рече сестра Стојши, а он кад то види, прекрсти ноге па све опуцка до мрве, па онда скочи на ноге и рече: "Аха, сестро, да бијаше још!" Кад Стојша тако вечера, рече му сестра: "Сад ће пасти буздован пред кућу чак из другога хатара, да се зна да иде змај." Тек што она то рече, а буздован зауји више куће, а Стојша брже истрчи пред кућу па му не дадне ни на земљу пасти, него га дочека у руке па завитла њим чак на трећи хатар. Змај кад то види, зачуди се: "Каква то сила гони од мојега двора!" па се врати натраг и узме буздован па с њим кући. Кад дође пред кућу, изиђе царева кћи предањ, а он се продере на њу: "Ко ти је у кући?" А она му одговори: "Мој брат." Змај је опет запита: "А шта је дошао?" А она одговори: "Дошао да ме види." Онда змај срдито рече: "Није он дошао да те види, него да те води." Чујући Стојша из двора овај разговор, изиђе и он пред змаја, а змај како га види, стисне се на њега, а Стојша га дочека па се ухвате у коштац те се понеси. Најпоследње Стојша обори змаја и припуши га, па му рече: "Шта ћеш сад?" А змај му одговори: "Да си ти мени под коленима као што сам ја теби, ја бих знао шта бих радио." А Стојша му рече: "Ја теби не ћу ништа", па га пусти, а змај га онда узме за руку па с њим у двор, те се стану веселити за недељу дана. Кад прође недеља дана, запита Стојша змаја и за трећега зета, и змај га упути куда ће ићи док не нађе град где су двори и трећега зета. После тога оправи се Стојша на пут, опрости се са сестром и зетом, па пође да тражи трећега змаја. Идући тако дуго времена, дође опет под један град и пред градом нађе једну чесму, с које је сав град воду носио. Стојша се онде напије воде па легне у хлад да се мало одмори покривши се по лицу једном од оне три мараме да га мухе не би клале. Мало времена за тим прође, ал ето ти једне госпоје по воду. Како угледа Стојшу и мараму, а она уздахне, по том точећи воду једнако је уњ гледала, и пошто наточи воду, никако није могла да се откине оданде него је све уњ гледала. Стојша то опази пак је запита: "Што је, снахо, што ме тако гледиш? Или давно ниси видела човека, или се у што упознајеш?" А она му одговори: "Брате,

познајем у тебе мараму што сам је својом руком везла." Стојша кад то чује, скочи на ноге, па јој се одмах покаже да је њезин брат, и приповеди јој како је већ био у других сестара. Она кад види брата, бризне плакати па њему око врата. После се узму за руке па у двор. У двору сестра брата лепо дочека и угости, а кад буде пред ноћ, онда му рече: "Брате, сад ће доћи љутит змај огњевити, све ватра из њега сипа, рада бих те заклонити, да те оном силом не опали, ходи сакриј се." А Стојша јој одговори: "Сестро моја, кажи ти мени шта је његов оброк." Она га онда одведе у другу собу; кад тамо, а то три вола печена, три пећке хлеба и три акова вина, "ето то му је оброк" рече сестра Стојши, а он кад то види, прекрсти ноге па све опуцка до мрве, па онда скочи на ноге и рече: "Аха, сестро, да бијаше још!" Кад Стојша тако вечера, рече му сестра: "Сад ће пасти буздован пред кућу чак из трећег хатара, то је знак да иде змај." Тек што она то рече, а буздован зајми више куће, а Стојша брже истрчи пред кућу па му не дадне ни на земљу пасти, него га дочека у руке па завитла њим чак на четврти хатар. Кад змај то види, зачуди се: "Каква то сила гони од мојега двора!" Па се врати натраг и узме буздован па с њим кући. Кад дође пред двор, изиђе царева кћи предањ, а он се продере на њу: "Ко ти је у двору?" А она му одговори: "Мој брат." Змај је опет запита: "А шта је дошао?" А она му одговори: "Дошао да ме види." Онда змај срдито рече: "Није он дошао да те види, него да те води." Чујући Стојша из двора овај разговор, изиђе и он пред змаја, а змај како га опази, стисне се на њега, а Стојша га дочека те се ухвате у коштац па се понеси. Један пут Стојша обори змаја и припуши на земљу, па му рече: "Шта ћеш сад?" А змај му одговори: "Да си ти под мојим коленима као ја што сам под твојим, ја бих знао шта бих радио." Онда му Стојша рече: "Ја теби не ћу ништа," па га пусти. Онда га змај узме за руку па га уведе у двор и стану се веселити за недељу дана. Један пут изиђу у шетњу, и шегатујући се опази Стојша у авлији једну велику јазбину – отишла под земљу, па онда рече: "А шта је то, зете? Како можеш у своје двору трпети толику пропаст? За што то не зарониш?" Змај му одговори: "Е мој шура, не могу ти од срамоте ни казати шта је то. Има овамо један змајевски цар, па с нама често има рат, и сад скоро имамо рок да се ударимо; па кад се год побијемо, сву нас тројицу надбије, и што утече у ову јазбину оно остане." Онда му рече Стојша: "Хајде зете, да ударимо нањ, док сам и ја овде да вам помогнем, еда бисмо га како сатрили." А змај одговори: "Ја не смем ни по што пре рока." Кад Стојша види да они не смеју да ударе, онда се он сам дигне да тражи цара змајевскога. Пошто једва један пут напита, дође пред дворе и опази наврх двора зеца где стоји. Онда запита дворане шта онај зец наврх двора ради. А дворани му одговоре: "Да се ко нађе да скине онога зеца, зец би се сам заклао, сам одерао, сам исекао, сам приставио, па се сам скувао; али то не сме нико учинити за своју главу." Стојша кад то чује, он узлети на коњу па скине зеца, а зец се сам одмах закоље, сам се одере, сам исече и сам се пристави к ватри. Онда Стојша изиђе на змајев чардак па легне у хлад, а дворани кад виде шта учини, стану му говорити да бежи: "Бежи, јуначе, куд те двоје очи воде, док није дошао змај, јер ћеш зло проћи ако те затече." А Стојша им одговори: "Шта ја марим за вашег змаја, нека дође нек се најде зеца." Кад мало час, ето ти змаја; како дође одмах опази да зеца нема па

повиче на дворане: "Ко је то урадио?" А они му кажу: "Дошао један делија те скинуо зеца, и ено га горе на чардаку." Онда им змај рече: "Идите и кажите му нек ми иде из двора, јер ако му дођем, не ће му ни кост с кошћу остати." Дворани изиђу на чардак к Стојши па му кажу шта вели змај, а Стојша се осече на њих: "Идите кажите змају, ако му је жао зеца, нека ми изиђе на мејдан." Кад они то кажу змају, а змај цикне, све ватра сипа из њега, па полети с на чардак, а Стојша га дочека, па се понеси: нити се Стојша даје оборити, нити може змаја да обори; најпоследње рече Стојша змају: "Како ти је име?" А змај му одговори: "Моје је име Младен." Онда му Стојша рекне: "И ја сам најмлађи у оца и мајке;" па се онда пусте и збрате, и тврду веру даду један другоме да ће братински живети. После некога времена рече Стојша змају: "Шта чекаш оне змајеве што беже у ону јазбину? Хајде ти да ми ударимо на њих и прије рока." Змајевски цар пристане, и тако пођу њих двојица, да ударе на змајеве. Кад она три брата змаја чују да се Стојша удружио и збратио са змајевским царем, и да сад обадвојица иду на њих, они се уплаше па скупе силну војску, те изиђу с војском преда њих, а ови ударе на целу војску, и све разбију и растерају, само она три змаја утеку у ону јазбину. Онда ова двојица брже вуци сламу, па гурај у ону јазбину, па онда запале, и тако сва три змаја онде пропадну. После тога Стојша оправи све три сестре, и крене све благо иза сва три змаја, а змају побратиму остави њихове дворе и сву њихову државу, па се дигне са својим сестрама у своје царство, и сретно дођу к матери, па му мати преда царство, те је царовао до свога века.

6.

Ђаво и његов шегрт.

Био један човек па имао јединца сина. Овај син рече један пут оцу: "Бабо, шта ћемо радити? Ја овако не могу живети; него идем у свет да учим какав занат. Видиш како је данас: који зна најмање заната, тај сваки боље живи од свакога тежака." Отац га је дуго одвраћао говорећи му да и у занату има бриге и труда, и како би оставио оца сама! Али кад се син никако не дадне одвратити, најпоследње му допусти отац да иде да учи занат. Онда се он дигне у свет да тражи заната. Путујући тако удари на једну воду, и идући покрај те воде сrete се с једним човеком у зеленим хаљинама, па га човек запита куда иде, а он му одговори: "Идем у свет да тражим мајстора каквог да учим занат." Онда му рече онај човек у зеленим хаљинама: "Ја сам мајстор, ходи к мени па учи занат кад ти тако срце иште." Дете једва дочека и пође с њим. Идући они тако покрај оне воде, на један пут мајстор скочи у воду и стане пливати говорећи детету: "Хајде за мном скачи у воду, и учи пливати." Дете се стане одговарати да не сме, јер га је страх да се не утопи; а мајстор му одговори: "Не бој се ништа, него скачи." Дете скочи у воду и стане пливати с мајстором упореди. Кад су били насред воде, узме мајстор дете за врат па с њим у воду на дно. То је био ђаво. Он одведе дете у своје дворе и преда га једној старој баби да га учи, па се опет врати на овај свет. Пошто се он врати и баба остане сама с дететом,

онда му стане говорити: "Мој синко, ти мислиш да је овај човек какав мајстор као што су мајстори на оном свету. Није он онаки мајстор, него је ђаво. И мене је тако преварио и довукао амо с онога света, а и ја сам крштена душа. Него послушај ме што ћу ти казати. Ја ћу тебе учити свему његову занату, и он кадгод дође, питаће те јеси ли што научио, а ти му свагда кажи да ниси ништа, ако си рад да га се курталишеш и да се опет вратиш на онај свет." После некога времена дође ђаво и запита дете: "Шта си научио?" А оно одговори: "Нисам још ништа." И тако прођу три године дана, и кад би год мајстор запитао дете шта је научило, оно би му свагда одговорило да није ништа. Најпосле га запита ђаво још једном: "Јеси ли штогод научио?" А дете му одговори: "Нисам ништа, него сам заборавио и оно што сам пре знао." Онда се ђаво расрди па му рече: "Кад ти до сад ниси ништа научио, нећеш никад ништа ни научити, него иди без трага куд те очи воде и ноге носе." Дете које је већ добро ђаволски занат изучило било, одмах скочи на воду и стане пливати ка крају и испливавши изиђе на брег и отиде копу своме. Отац како га угледа, далеко истрчи предањ говорећи: "Где си, сине, за Бога!" А син му одговори: "Учио сам занат." Иза тога прође неко време и дође вашар у оближњему једноме селу. Тада рече син оцу: "Бабо! хајдемо на вашар." Отац му одговори: "А с чим ћемо, синко, кад немамо нигде ништа?" – "Ти за то немаш бриге," одговори му син, и пођу на вашар. Идући тако путем син рече оцу: "Кад будемо близу вашара, ја ћу се створити леп коњ, што га не ће бити у целом вашару. Сав вашар чудиће му се. А мој ће мајстор доћи да купи коња, и штогод зацениш он ће дати. Али се немој шалити да му даш улар, него кад новце примиш, одмах ми улар скини с главе па удри њиме о земљу." Кад дођу близу вашара дете се претвори у коња што га нигде нема. Старац поведе коња по вашару, а сав се вашар слеже око њега, па се сви стадоше згледати, јер нико не сме ни да запита по што је. Кад али ето ти мајстора: створио се Турчин па завио чалму око главе а спустио хаљине до земље. Како дође а он рече: "Ја ћу тога коња купити. Говори старче по што је." Што је год старац заискао, Турчин му одмах извади готове новце без речи. Старац кад прими новце, скине с коња улар, па њиме о земљу. У тај мах нестане и коња и купца. Старац дошавши кући с новцима, затече и сина код куће. Кад после неког времена дође други вашар, онда син опет рече оцу: "Хајдемо, бабо, на вашар." Отац му већ није хтео ништа говорити, него одмах пође с њим. Кад су били близу вашара, син рече оцу: "Ја ћу се сад створити једна трговина: шатра пуна робе, што је на вашару не ће бити лепше и богатије. Ни њу не ће моћи нико купити, а мајстор ће мој доћи, и платиће штогод зацениш. Али не шали се не даји му кључеве у руке, него кад новце примиш, удри кључевима о земљу." Тако и буде: кад се он створи лепа трговина, сав се вашар стане дивити. Али ето ти мајстора, опет се створио Турчин као и пре, па пита старца: "По што?" Колико је год старац заценио, толико је Турчин одмах платио, а старац кад прими новце, удари кључевима о земљу. У тај час нестане и трговине и купца, него од трговине створи се голуб, а од Турчина створи се кобац, па потерај голуба! Док су се они тако вијали овамо онамо, царева кћи била изишла пред двор па их гледала, а голуб у један пут стрелимке девојци на руку, па јој се претвори прстен на рупи. Онда кобац падне на земљу па се створи човек, те отиде к цару и

понуди му се да га прими у службу: служиће га три године дана, а ништа на свету не иште, ни хране ни пића ни одећа, само да му цар да онај прстен с девојчине руке. Цар га прими и обећа се да ће му дати. Тако је онај служио а девојка прстен носила, и врло јој је био мио, јер је дању био прстен а ноћу леп момак, пак јој говорио: "Кад дође време да ме узму од тебе, не дај ме никоме у руке, него удри мноме о земљу." Кад се наврше три године дана, дође цар ка кћери својој, пак је стане молити да му да прстен. Онда она као срдито баца прстен на земљу; прстен прсне, а од њега се проспе ситна проја, и једно зрно откотрља се под цареву чизму; а слуга се у један пут створи врабац, па на врат на нос стане проју зобати, и кад сва зрна позобље, пође да и оно последње испод цареве чизме кљуне, али од зрна у један пут постане мачак па врапца за врат.

7.

Права се мука не да сакрити.

Био један сиромах човек, па се прибије у некаква богата човека да служи без погодбе. Тако је служио годину дана, а кад се наврши година, он дође господару своме и заиште да му плати што мисли да је заслужио. Господар извади један новчић па му рече: "На, то ти је служба." Слуга узме онај новчић, и захвали господару, па онда отиде на један поток где је вода била врло брза. Кад дође на поток рече сам у себи: "Боже милостиви! шта је то да сам заслужио само један новчић за целу годину дана? Али Бог зна јесам ли и толико заслужио. Ево ћу сад да огледам: бацићу овај новчић у воду, па ако не потоне, онда сам га заслужио, ако ли потоне, нисам га заслужио." Па се онда прекрсти говорећи: "Боже милостиви! ако сам заслужио овај новчић, нека плива поврх воде, ако ли нисам, нека потоне на дно." То рекавши баца новчић у поток, а новчић одмах потоне на дно. Онда се он сагне те извади новчић из воде, па га однесе господару натраг говорећи: "Господару! ево ти новчић натраг, ја га још нисам заслужио, него ћу те служити још једну годину дана." И тако стане на ново служити, и кад се опет наврши година дана, он дође господару и заиште, да му плати што мисли да је заслужио. Господар опет извади новчић па му рече: "На, то ти је служба." Он узме новчић и захвали господару, па опет отиде на онај поток, прекрсти се и баца новчић у поток говорећи: "Боже, милостиви! ако сам га право заслужио, нека плива поврх воде, ако ли нисам, нека потоне на дно." Како га баца у воду, а новчић одмах падне на дно, а он се сагне, те га извади па опет однесе господару говорећи: "Ево ти, господару, новчић натраг, још га нисам заслужио, него ћу још једну годину да те служим." Тако опет почне служити, па кад изиђе и трећа година, он отиде господару и заиште да му плати што мисли да је заслужио. Господар му опет да новчић, а он га узме и захвали, па отиде опет на поток да види јели га сад заслужио. Кад дође на поток, прекрсти се па баца новчић у воду говорећи: "Боже милостиви! ако сам заслужио овај новчић, нека плива поврх воде, ако ли нисам, нека потоне на дно." Кад новчић падне у воду, почне пливати

поврх воде. Онда он весео узме из воде новчић, и метне га у цеп, па отиде у шуму и начини малу колебину, и онде стане живети. После некога времена чује он да се стари његов господар спрема на галији преко мора чак у друго царство, па отиде са својим новчићем к њему, и стане га молити да би му купио што у другоме царству за његов новчић. Господар се обећа и узме његов новчић, па пође на пут. Путујући тако нађе крај мора некаку децу која су била изнела мачка да га убију и у море баце. Кад он то види, притрчи к њима, па их запита: "Шта је то децо?" А они му одговоре: "Чини штету, па хоћемо да га убијемо." Онда он извади онај новчић својега негдашњега слуге, па им пружи да му даду мачка. Деца то једва дочекају, па узму новчић а трговцу даду мачка. Он однесе мачка на галију па пође даље путовати; и тако путујући један пут дуне јаки ветар те однесе галију Бог зна куда, да за три месеца није могла изаћи на свој прави пут. Кад ветар стане, господар од галије није знао где је, и пошавши још мало даље, дође под један град. Кад се чује у граду да је дошла галија из непознате земље, навале многи да је гледају, и један од оних људи који је био врло богат, позове господара од галије на вечеру. Кад тамо, али господар од галије има шта и видети: мишеви и пацови трче на све стране и слуге с батинама стоје те бране да не натрче на сто. Онда он рече домаћину: "За Бога, брате, шта је то?" А домаћин му одговори: "Тако је, брате, увек код нас, да не можемо од тога звериња на миру ни ручати ни вечерати. Још кад спавамо сваки имамо свој сандук, па се у сандук затворимо, да нам не би уши поизодгрисало." Онда се господар од галије сети свога за новчић купљенога мачка, па рече домаћину: "Ја имам у галији зверку која би то све затрла за два три дана." Домаћин на то одговори: "Брате, ако имаш таку зверку, дај је овамо, ја ћу ти напунити галију самога сребра и злата, само ако је истина што кажеш." После вечере отиде господар од галије те донесе свога мачка, и рече домаћину да лежу без сандука, али они опет не смедну ни по што, него он сам остане тако да спава. Онда он пусти мачка, а мачак кад опази толике мише и пацове почне их хватати и давити па све на гомилу свлачити, а и миши и пацови познавши ко је ту, стану бежати куд који. Кад у јутру дан осване, и они поустају, али насред собе велика гомила мртвих мишева и пацова, а по соби слабо је који још трчао, него су извиривали из јама. А после три дана није се могао ни један ни видети. Онда домаћин за мачка напуни путнику галију пуну сребра и злата. По том наш путник пође с галијом кући. Кад дође кући својој, дође му стари слуга његов да га пита шта му је донео за онај новчић. Господар му изнесе један мермер камен, лепо отесан на четири угла, па му да: "На, то сам ти купио за новчић." Слуга се томе врло обрадује, па узме камен и однесе у своју колебу те начини од њега сто. Сутрадан отиде слуга у дрва, па кад се врати кући, а то се онај камен претворио у злато те сија као сунце, сва се колеба од њега светли. Кад он то види, уплаши се па отрчи своме господару и каже му: "Господару, шта си оно ти мени дао? Оно није моје, ходи да видиш." Господар дође, и кад види какво је Бог чудо учинио, онда му рече: "Није фајде, мој синко! коме Бог томе и сви свети; ходи овамо ево твога блага." Па му да све што је год донео на галији, и да му кћер своју те се ожени њоме.

8. Аждаја и царев син.

Био један цар па имао три сина. Једном најстарији син пође у лов, па како изиђе иза града, скочи зец иза грма а он за њим, те овамо те онамо док утече зец у једну рекавицу, а царев син за њим, кад тамо, а то не био зец, него аждаја, па дочека царева сина те га прождере. Кад после тога прође неколико дана а царев син не долази кући, стану се чудити шта би то било да га нема. Онда пође средњи син у лов, па како изиђе иза града, а зец скочи иза грма а царев син за њим, те овамо те онамо док утече зец у ону рекавицу, а царев син за њим, кад тамо, а то не био зец него аждаја, па га дочека те прождере. Кад после тога прође неколико дана а цареви синови не долазе натраг ниједан, забрине се сав двор. Онда и трећи син пође у лов, не би ли и браћу нашао. Како изиђе иза града, опет скочи зец иза грма а царев син за њим, те овамо те онамо док утече зец у ону рекавицу. А царев Син не хтедне ићи за њим, него пође да тражи другога лова говорећи у себи: "Кад се вратим, наћи ћу ја тебе." По том ходајући дуго по планини, не нађе ништа, па се онда врати у ону рекавицу, кад тамо, али у рекавици једна баба. Царев син јој назове Бога: "Помози Бог, бако!" А баба му прихвати: "Бог ти помогао, синко!" Онда је запита царев син: "Где је, бако, мој зец?" А она му одговори: "Мој синко, није оно зец, него је оно аждаја. Толики свет помори и затоми." Чујући то царев син, мало се забрине, па рече баби: "Шта ћемо сад? ту су ваља да и моја два брата пропала." Баба му одговори: "Јесу богме али није фајде, него синко иди кући, док ниси и ти за њима." Онда јој он рече: "Бако, знаш ли шта је? Ја знам да си и ти рада да се опростиш те напасти." А баба му се утече у реч: "О мој синко, како не бих! И мене је тако ухватила, али сад се нема куд." Онда он настави: "Слушај добро што ћу ти казати. Кад дође аждаја, питај је куда иде и где је њезина снага, па све љуби оно место где ти каже да јој је снага, као од милине, докле је искушаш, па ћеш ми после казати кад дођем." После царев син отиде у двор, а баба остане у рекавици. Кад дође аждаја, стане је баба питати: "Та где си за Бога? Куда тако далеко идеш? Никад не ћеш да ми кажеш куда идеш." А аждаја јој одговори: "Е моја бако, далеко ја идем." Онда јој се баба стане умиљавати: "А за што тако далеко идеш? Кажи ми где је твоја снага. Ја да знам где је твоја снага, ја не знам шта бих радила од милине, све бих оно место љубила." На то се аждаја насмеје, па јој рече: "Онде је моја снага у оном огњишту." Онда баба притисне грлити и љубити огњиште, а аждаја кад то види, удари у смех да јој рече: "Луда жено! није ту моја снага. Моја је снага у оном дрвету пред кућом." Онда баба опет притисне грлити и љубити дрво, а аждаја опет у смех па јој рече: "Проћи се луда жено, није ту моја снага." Онда баба запита: "Да где је?" А аждаја стане казивати: "Моја је снага далеко, не можеш ти тамо отићи. Чак у другој царству код царева града има једно језеро, у оном језеру има једна аждаја, а у аждаји вепар, а у вепру зец, а у зецу голуб, а у голубу врабац, у ономе је врапцу моја снага." Баба кад то чује, рече аждаји: "То је богме далеко, то ја не могу љубити." Сутрадан кад аждаја отиде из рекавице, царев син дође к баби, па му баба каже све што је чула од

аждаје. Онда он отиде кући, па се преруши: обуче пастирске хаљине и узме пастирски штап у руке, те се начини пастир па пође у свет. Идући тако од села до села и од града до града најпосле дође у друго царство и у царев град, под којим је у језеру била аждаја. Дошавши у онај град стане распитивати коме треба пастир. Грађани му кажу да треба цару. Онда он управо к цару. Пошто га пријаве, пусти га цар преда се, па га запита: "Хоћеш ли чувати овце?" А он одговори: "Хоћу, светла круно!" Онда га цар прими и стане га световати и учити: "Има овде једно језеро, и докрај језера врло лепа паша, па како изјавиш овце, оне одмах иду онамо те се развале око језера, али који год чобан тамо отиде, онај се више не враћа натраг за то, синко, кажем ти, не дај овцама на вољу куд оне хоће него држи куда ти хоћеш." Царев син захвали цару, па се справи и изјави овце, и узме са собом још два хрта што могу зеца у пољу стићи, и једнога сокола што може сваку тицу ухватити, и понесе гајде. Како он изјави овце, одмах их пусти к језеру, а овце како дођу на језеро, одмах се развале око језера, а царев син метне сокола на једну кладу а хрте и гајде под кладу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро па стане викати: "О аждајо, о аждајо! та изиђи ми данас на мејдан да се огледамо, ако жена ниси." Аждаја се одзове: "Сад ћу, царев сине, сад." Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! Како аждаја изиђе, ухвати се с њим попојаске, па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја: "Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине." А царев јој син одговори: "Бре аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио." Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред вече, он се лепо умије и справи, сокола мете на раме а хрте уза се и гајде под пазуху па крене овце и пође у град свирајући гајде. Кад дође у град, сав се град слегне као на чудо где он дође а пре ниједан чобан није могао доћи с онога језера. Сутрадан царев син справи се опет, и пође с овцама управо к језеру. А цар пошље за њим два коњаника да иду крадом да виде шта он ради, те се они попну на једну високу планину откуда ће добро видети. А чобан како дође, метне хрте и гајде под кладу ону, а сокола на њу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро па повиче: "О аждајо, о аждајо! изиђи ми ка мејдан да се још огледамо, ако жена ниси." Аждаја му се одзове: "Сад ћу, царев сине, сад." Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! па се ухвате попојаске те се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја: "Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине." А царев јој син одговори: "Бре аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио." Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред ноћ, царев син: крене овце као и пре, па кући свирајући у гајде. Кад уђе у град, сав се град усколеба и стане се чудити где чобан долази кући свако вече, што пре ниједан није могао. Она два коњаника још су пре од царевога сина била дошла у двор и приповедила цару све по реду шта су чули и видели. Сад кад цар виде чобана где се врати кући, одмах дозове к себи своју кћер и каже јој све шта је и како је, "него" вели "сутра да идеш с чобанином на језеро, да га пољубиш у чело." Она кад то чује, бризне плакати и стане се молити оцу: "Нигде никога немаш до

мене једину па и за мене не мариш да погинем." Тада је отац узме слободити и храбрити: "Не бој се, кћери моја, видиш, ми променисмо толике чобане, па који год изиђе на језеро, ни један се не врати, а он ево два дана како се с аждајом бори, па му ништа не науди. Ја се уздам у Бога да он може ту аждају свладати, само иди сутра с њиме, еда би нас опростио те напасти што толики свет помори." Кад ујутру бео дан освану, дан освану и сунце ограну, уста чобан, уста и девојка, па се сташе опремати на језеро. Чобанин је весео, веселији него игда, а девојка царева тужна, сузе пролива, па је чобан теши: "Госпођо секо, ја те молим немој плакати, само учини што речем, кад буде време, ти притрчи и мене пољуби па се не бој." Кад пођоше и кретоше овце, чобан путем једнако весео, свира у гајде весело, а девојка иде покрај њега па једнако плаче, а он кашто пусти дулац па се окрене њојзи: "Не плачи злато, не бој се ништа." Кад дођу на језеро, овце се одмах развале око језера, а царев син метне сокола на кладу а хрте и гајде пода њу, па засуче гаће и рукаве па загази у воду и повиче: "О аждајо, о аждајо! изиђи ми на мејдан да се још огледамо, ако жена ниси." Аждаја се одзове: "Сад ћу, царев сине, сад." Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! Како изиђе, ухвате се попојаске па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, тада беседи аждаја: "Та пусти ме царев сине да замочим своју пуну главу у језеро, па да те бацитим у небеске висине." А царев јој син одговори: "Бре аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио." Како он то рече, а царева девојка притрчи и пољуби га у образ, у око и у чело. Онда он махне аждајом и баци је у небеске висине, те аждаја кад падне на земљу сва се на комаде разбије, а како се она на комаде разбије, скочи из ње дивљи вепар, па нагне бегати, а царев син викне на чобанске псе: "Држи! не дај!" а пси скоче те за њим, па га стигну, и одмах га растргну, али из вепра скочи зец, па нагне преко поља, а царев син пусти хрте: "Држи! не дај!" а хрти за зецом те га ухвате и одмах растргну, али из зеца полети голуб, а царев син пусти сокола те соко ухвати голуба и донесе царевоме сину у руке. Царев син узме голуба те га распори, а то у голубу врабац, а он држ врапца. Кад ухвати врапца, рече му: "Сад да ми кажеш где су моја браћа." А врабац му одговори: "Хоћу, само ми немој ништа учинити. Одмах иза града твојега оца има једна рекавица, и у оној рекавици имају три шибљике; подсеци оне три шибљике, па удри њима по корену; одмах ће се отворити гвоздена врата од великога подрума, у ономе подруму има толико људи и старих и младих, и богатих и сиромаша, и малих и великих, и жена и девојака, да можеш населити читаво царство; онде су и твоја браћа." Кад врабац то све искаже, царев га син одмах за врат те удави. Цар главом бијаше изишао и попео се на ону планину од куда су они коњаници гледали чобана, те и он гледао све што је било. Пошто чобан тако дође главе аждаји, почне се и сутон хватати, и он се лепо умије, узме сокола на раме а хрте уза се, а гајде под пазухо, па свирајући крене овце и пође двору цареву, а девојка поред њега још у страху. Кад дође у град, сав се град слегне као на чудо. Цар који је све његово јунаштво гледао с планине, дозове га преда се па му да своју кћер, те с места у цркву па их венчају и учине веселје за недељу дана. По том се царев син каже ко је он и од куд је, а цар се онда и сав град још већма обрадује, па пошто

царев син навали да иде својој кући, цар му да многе пратиоце и оправи га на пут. Кад буду код оне рекавице, царев син заустави све пратиоце па уђе унутра те подсече оне три шибљике, и удари њима по корену, а гвоздена се врата одмах отворе, кад тамо, а то у подруму свет Божиј. Онда царев син заповеди да сви излазе један по један и да иду куд је коме драго, а он стане на врата. Излазећи тако један за другим, ето та и браће његове; он се с њима загрли и ижљуби. Кад већ сав народ изиђе, захвале му што их је попуштао и избавио и отиду сваки својој кући. А он са својом браћом и младом отиде кући своме оцу, и онде је живео и царовао до свога века.

9.

Змија младожења.

Била једна сирота жена која није имала од срца порода пак се молила Богу да јој да да затрудни макар змију родила. Бог јој да те затрудни, и кад дође време, роди змију. Змија како се роди од мајке одмах утече у траву и нестане је. Сирота жена једнако је жалила за змијом и плакала где јој Бог испуни жељу те роди, па јој пород побеже незнано ни куд је ни како је. Кад тако прође двадесет година онда змија дође и проговори матери: "Ја сам ова твоја змијица што си ме родила па сам од тебе у траву побегла; сад сам, мајко, дошла к теби да ми просиш у цара девојку те да ме жениш." Мати се обрадује изнајпре кад види свој пород, али се одмах забрине како би смела она за змију и у својој сиротињи просити у цара девојку! А змија јој опет рече: "Иди мати, не премишљај ништа, јер знаш да су свакој девојци врата отворена; а ако ти је баш цар не да, не ће ти главе узети. Макар ти шта цар казао, кад се вратиш не осврћи се док нашој кући не дођеш." На то се она склони па пође к пару. Кад дође у царев двор, слуге је не хтену одмах пустити пред цара, а она се стане молити и тако је једва пуста. Кад изиђе пред цара, рече му: "Светли царе! Ето твоје сабље, а ево моје главе. Ја нисам дуго време имала од срца порода, пак сам се молила Богу да ми да да затрудним макар змију родила, и он ми да те затрудним, а кад дође време, роди се змија, и како се роди, побегне у траву и нестане је. Сад пошто је прошло двадесет година, змија дође к мени и посла ме к теби да просим у тебе за њу девојку." Цар се на то насмеја па јој рече: "Даћу ја за твога сина девојку, ако начини ћуприју од мога двора до свога од бисера и драгога камења." Онда се мати врати кући не обзирући се, и како је ишла од царева двора, све се за њом ћуприја градила од бисера и драгога камења до пред њезину кућу. Кад мати каже змији шта јој је цар рекао, онда јој она опет рекне: "Иди мати сад да видиш хоће ли ми цар дати девојку, так шта ти год одговори, кад се вратиш, опет се не осврћи до наше куће." Мати се опет подигне, и кад изиђе пред цара, запита га, еда ли ће јој сад за сина дати девојку, а цар јој одговори: "Ако твој син начини дворе боље од мојих, даћу му девојку." Онда се мати врати кући и идући путем није се освртала, а кад дође својој кући, а то место њезине куће двори бољи од царевих. Кад мати каже змији шта је цар рекао, онда јој змија опет рекне: "Иди мати да видиш хоће ли ми цар

сад дати девојку па шта цар рекао да рекао, кад од њега пођеш не осврћи се до наше куће." Кад мати дође пред цара она му каже да су у њена сина двори бољи од царевих и запита га хоће ли јој већ дати девојку, а цар јој одговори: "Ако твој син узима у своме двору свашта боље него што је у моме, даћу му девојку." Онда мати пође кући, и идући није се освртала, а кад дође кући, али у њеној кући трипут боље него у царевом двору: све златни јелени, кошуте, тице, квочке, пилићи, зецови, све златно. Кад мати каже змији шта је цар рекао, змија јој рекне: "Иди мати опет цару, те га питај хоће ли ми сад дати девојку." Кад мати отиде к цару и каже му да у двору њена сина има свашта боље него у његову, онда цар рекне својој кћери: "Кћери моја! Теби сад ваља поћи за ову змијицу, јер он свашта има боље од нас." Тако змијица скупи сватове и одведе цареву кћер те се венча с њоме. После некога времена змијина жена затрудни. Онда је стане питати мати, стану је питати сестре и сви њезини: "Како ти са змијом остаде трудна?" А она се није хтела издати, него је све говорила: "Тако ми је Бог дао те сам трудна остала." Најпосле узме је свекрва питати: "Снахо моја, како је то? Како ти са змијом спаваш?" Она се онда изда свекрви говорећи: "Мати моја! он није змија, већ је он момак да лепшега нема. Свако вече он излази из оне змијиње кошуље, а ујутру се опет у њу завлачи." Кад мати змијина то чује, врло се обрадује и зажели видети свога сина кад изиђе из змијиње кошуље, па запита снаху како би га могла видети, а снаха јој рече: "Кад пођемо легати, ја ћу извадити кључ из врата, па кад се стане скидати, онда ћеш га видети кроз рупу." Кад мати тако види свога сина, онда стане мислити како би учинила да он онаки остане до века. Једном рече снаси својој: "Хајде, снахо, да ми његов свлак изгоримо: ја ћу ужарити пећ и у ватру га бацити нека изгори." А снаха јој одговори:

"Бојим се, мајко, да му што не буде." А мати рече: "Не ће њему бити ништа, него како га врућина обузме, а ти узми хладне воде па га помало поливај док свлак не изгори." И тако се договоре, те мати ужари пећ, па кад у вече изиђе момак из змијиње коже и легне спавати, оне некако украду онај свлак па га баце у пећ. Како свлак стане горети, одмах њега стане врућина обузмати, а оне га све водом поливај и тако остане жив. А кад га попусти врућина и прене се од сна, он осети смрад од свлака, па скочи на ноге и повиче: "Шта урадисте да од Бога нађете? Куда ћу оваки?" А мати и жена салете га: "Па боље да си таки, и боље да си међу људима." И тако га једва утишају. Кад то чује таст његов, одмах му још за свога живота преда царство, и тако он постане цар, те је царовао сретно до свога века.

10.

Опет змија младожења.

Била једна царица која није имала од срца порода, па се једнако молила Богу да јој да да роди. Једно вече молећи се тако уздахне и рече: "Та дај ми, Боже, од срца порода, да би и љута змија била!" После некога времена она се осети трудна, и кад буде на том доба, роди змију, па је

стане неговати, хранити, дојити, као свака мати своје дете. Та змија за двадесет и две године није од себе пустила никаква гласа, а кад јој се наврше двадесет и две године, она проговори и рече оцу и матери: "Сад хоћу да ме жените." А они јој одговоре: "Ко ће дати за змију девојку, која ли ће девојка поћи за змију?" "Е," одговори им змија, "ви не гледајте од царскога или господског рода, него ону које ће доћи у царство да живи." На то му реку отац и мати да би он сам себи изабрао коју хоће. Он онда нађе сам једну сироту и пошље оца да му је проси. Отац отиде и девојку запреси, а она онако у сиротињи пође радо и весело. После је прстенују, доведу је и венчају их, и змија стане живети са својом невестом, те ти она богме затрудни. Онда рече свекрва снаси: "Како, ћерко, за Бога, остаде трудна са змијом?" А она јој не хтедне одмах казати, али кад је свекрва закупи неколико дана једнако за то питати, најпоследње јој рече да он није змија него момак да га лепшег у свету нема, "преко дан је" вели "змија, али како вече дође, он свуче са себе ону змијињу кошуљу те изиђе момак, лепота на свету. Кад би само и дању онакав био као што ноћу бива, али како зора забели, он се опет увуче у своју кошуљу и постане змија." Свекрва кад то чује, врло се обрадује, па рече снаси: "Е кад је тако, то ћемо ми учинити да он такав остане какав је ноћу с тобом." Па се онда договоре шта ће радити. Кад буде у вече, а он свуче кошуљу змијињу са себе, те је као и прије метне под узглавље, па легне спавати. Кад га први сан ухвати, жена му полако извуче кошуљу испод главе, и матери кроз пенџер дода, а мати је одмах баци у ватру. Како кошуља почне горети а он скочи од сна па повиче: "Шта то уради, да од Бога нађеш! Сад ме видиш, па ме више не ћеш видети док не подереш гвоздене опанке и не сатреш гвозден штап тражећи ме, нити ћеш се с тим дететом што ти је под срцем пре растати докле руку преко тебе не пребацим." То изрече па га нестане. Она је после носила оно дете пуне три године, и на послетку јој дотужи па науми тражити свога мужа. И тако начини гвоздене опанке и гвозден штап па пође у свет. Идући тако и тражећи га свуда, дође к сунчевој мајци и нађе је где пећ жари и голим рукама ватру изгрће. А она кад то види, брже боље одреже свој skut па јој руке њим умола, а сунчева је мајка запитала: "Од куд ти овде, рајска душице?" Она јој одговори: "Невоља ме, мајко, натерала," па јој приповеди како је страдала, како је муж проклео и како иде по свету те га тражи, "па сам" вели "дошла питати твога сина, не би ли ми могао он зањага што казати, није ли га где видео, јер он преко свега света прелази." Сунчевој се мајци на то врло ражали, па јој рече да се склони мало за врата: "Ето иде сунце уморно, а може бити да су га и облаци наљутили, пак ти у љутини може што учинити, већ се притаји док се оно не одмори." И она се склони за врата, али ето ти сунца, па назвавши матери добар вече, рече јој: "Мајко! ту мирише рајска душица." А мајка му одговори: "Нема ту, синко, никога; та не може овамо ни тица долетети, а како би рајска душица дошла?" Сунце јој одговори: "Има, има, мајко, него нека изиђе слободно, не ћу јој ништа." Она онда изиђе, пак му приповеди сву своју невољу, најпоследње му рече: "Јарко сунце! ти сијаш по целој свету, ниси ли гдегод видело такога и такога човека." Сунце јој одговори да га оно није дању нигде видело, и пошаље је к месецу да пита њега није ли га он где видео ноћу. На походу оданде поклони јој сунчева мајка златну

преслицу са златном кудељом и са златним вретеном. Кад она отиде к месецу, нађе месечеву мајку код куће, па је пољуби у руку и назове: "Помози Бог, месечева мајко!" А она јој одговори: "Бог ти помогао, рајска душице. А од куд ти овде?" Онда јој она каже сву невољу своју, и како је била код сунца, и покаже јој што јој је његова мајка поклонила, и рече како је сунце послало да пита месеца није ли он где видео њезина мужа. Месечева јој мајка одговори да се мало склони за врата, јер ће сад доћи месец љутит и уморан, и она се склони, кад али ето ти месеца, како дође, назва матери добро јутро, па јој рече: "Овде мирише рајска душица." А мати му одговори: "Нема, синко, никога; та овамо не може ни тица долетети, а како ће рајска душица доћи?" Месец јој опет рече: "Има, мајко, има, него нека изиђе слободно, не ћу јој ништа." Онда она изиђе, па му приповеди све што је и како је, па му најпосле рече: "Сјајни месече! ти сјаш целу ноћ по свему свету, ниси ли гдегод видео такога и таког човека?" А месец јој одговори: "Рајска душице, ја га ноћу на земљи нисам нигде видео, него иди ти к ветру, те њега запитај није ли га где видео, он преврће дрвље и камење и завлачи се свуда." Кад она оданде пође, поклони јој месечева мајка златну квочку с пилићима. По томе она дође к ветровој мајци, те јој приповеди све како је страдала, и како је дошла да пита њенога сина ветра није ли он гдегод видео такога и таког човека. Ветрова јој мајка на то рече: "Уклони се малко за врата, рајска душице, јер ће сад мој син срдит доћи, па те може сву издрапати." И она се склони за врата, кад али ето ти ветра, дува, руши, крши, преврће гдегод што нађе, сав изгребен и подеран, па како дође, назва матери помоз Бог! па јој рече: "Мајко! овде мирише рајска душица." А она му одговори: "Бог с тобом синко! овамо не може ни тица долетети, а како ће рајска душица доћи?" Ветар јој одговори: "Има, мајко, има, већ нека изиђе слободно, не ћу јој ништа." И тако она изиђе пред ветра, и приповеди му невољу своју; а ветар јој одговори: "Ја сам га видео, он је чак у другоме царству, тамо се оженио и царује. Него моја ће ти мајка дати златан разбој са златном пређом и чекрком, па кад дођеш у онај град, а ти намести према царевоме двору тај разбој, па ткај, и пусти квочку и пилиће пак их храни, и изнеси преслицу." Она тако и учини. Кад дође у онај град, и опанци јој се подеру и штап пребије; она према царевоме двору намести разбој, пусти квочку с пилићима, и изнесе преслицу, па стане ткати. Али је царица угледа с двора, па стане говорити сама себи: "О Боже мој! ја сам царица, пак немам златног разбоја ни преслице, ни златне квочке ни пилића", и пошље свога слугу к жени да је пита хоће ли продати те ствари. Она одговори: "Ја не ћу продавати, него да ме пусти царица да преноћим једну ноћ с царем њеним, па ћу јој дати преслицу." Царица обенђелучи цара и допусти јој преноћити с њима. Цар како легне у постељу, он се занесе и као мртав утиша се, а она кад остане сама с њим, стане му говорити: "Светли царе, сунце огрејало! баци десну руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом." Али цар нити што види ни чује. Сутрадан она да царици златну преслицу са златним повесмом и златним вретеном, а царица заиште и квочку с пилићима, а она јој рекне да ће јој дати ако је пусти још једну ноћ да преноћи с њеним царем. Царица пристане и на то, па цара опет обенђелучи, и тако се цар опет занесе и не чује кад она стане викати: "Светли царе, сунце огрејало!"

баци десну руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом." Кад буде ујутру, стража приповеди цару како већ две ноћи она жена с њиме спава, и једнако виче да пребаци десну руку преко ње, не би ли се растала с његовим дететом. Кад царица прими квочку с пилићима, заиште и разбој са златном пређом и чекрком, и жена јој обећа ако јој допусти још једну ноћ с њеним мужем да преноћи. Она допусти у мисли да мужа опет опоји, али он дознавши од слугу шта је и како је, метне у вече под браду сунђер, те уњ саспе оно пиће које му царица донесе, и тако остане при себи. Кад легну у кревет, он се учини као да спава, а она повиче: "Светли царе, сунце огрејало! пребаци руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом." А цар кад то чује, одмах руку преко ње пребаци, и онај час почне се она трудити, и роди му мушко чедо златоруко и златокосо. По том он остави ону земљу и царицу а с првом се женом и дететом врати у пређашње царство своје.

11.

Коме Бог помаже, нико му наудити не може.

Био човек и жена, па имали три сина. Најмлађи био најлепши и одвећ добар, па су га друга браћа држала за будалу. Сва тројица већ дорасту за женидбу, а отац их не жени ни једнога, јер је био сиромаш. Онда рече најстарији к оцу: "Бабо, хоћу да ме жениш." А кад то чује средњи, рече и он: "И мене, бабо, и ја сам за женидбу." А кад чује и најмлађи, и он рече: "И мене, бабо, и ја сам за женидбу." Сад се отац нађе у невољи па се стане договарати са својом женом шта ће радити. Најпосле се договоре, те отац дозове синове преда се па им рече: "Идите у какву варош те заслужите по мараму, па који донесе најлепшу мараму, онога ћу женити." По том они пођу сва тројица заједно, али старија двојица стану путем једнако ружити најмлађега и смејати му се, иа га најпосле отерају од себе, те он удари другим путем молећи се Богу да му да добру срећу. И тако идући дође на једну воду. На оној води с друге стране био је велики град и у граду царски двор. Цар је од онога града био врло зао и opak, па је умрљо пре времена и у двору му остала јединица кћи. Ону су царску кћер многи просили, али ко је год од просилаца дошао у двор и онде заноћио, онај више није жив освануо, јер се цар био повампирео па долазио ноћу те давио. Кад најмлађи брат дође на ону воду и стане ходати покрај ње мислећи како би прешао на ону страну, угледа га кроз пенцер царева кћи, па заповеди момцима те га превезу и доведу преда њу. Он кад изиђе пред царску кћер, мало се збуну и поплаши; али царева кћи како га види, загледа се у њега па га запита откуда је и куда је наумио; а он јој каже откуда је и приповеди јој све по реду како има још два брата и како сва тројица хоће да се жене, а отац им сиромаш, па им рекао да донесе сваки по једну мараму кући па који донесе најлепшу да ће онога женити. Кад то чује царева кћи, рекне му: "Ти ћеш вечерас овде остати код мене и ноћити, пак ћемо у јутру гледати за мараму." Кад буде пред ноћ, нахрани га лепо и напоји, па га одведе у једну собу сву зелену, и рече му: "Немој да се плашиш, ту ће ноћас долазити и лупати око тебе да те плаше, али ти се

